

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM
MEZŐGAZDASÁGI KAR
NÖVÉNYTUDOMÁNYI ÉS KÖRNYEZETVÉDELMI INTÉZET

A MEZŐTÚRI ÖKOSZISZTÉMA SZOLGÁLTATÁSOK
TURISZTIKAI FELHASZNÁLÁSÁNAK LEHETŐSÉGEI

TUDOMÁNYOS DIÁKKÖRI DOLGOZAT

Készítette:
KERÉKGYÁRTÓ KITTI

Konzulens:
Dr. Hupuczi Júlia
Kovács Helga

HÓDMEZŐVÁSÁRHELY
2021

TARTALOMJEGYZÉK

1. BEVEZETÉS, KUTATÁSI TERV	4
1.1 A szakdolgozat elkészítésének célja.....	4
1.2 A dolgozat elkészítésének módszere	5
1.3 A témához tartozó kutatási módszer	5
1.4 A szakdolgozat várható konklúziója	6
2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS	6
2.1 A turizmus általános megfogalmazása	7
2.2 A turizmus főbb fajtái	9
2.3 Az ökoturizmus jellemzése	10
2.4 Ökoszisztéma-szolgáltatások	13
2.5 Natúrparkok.....	14
2.5.1 Magyar Natúrpark Szövetség	14
2.5.2. A natúrparkok elhelyezkedése.....	15
2.6 Mezőtúr jellemzése	17
2.6.1 A város főbb adatai	17
2.6.2. A Hortobágy-Berettyó.....	19
2.7 Az aktív turizmus jellemzése	21
3. ANYAG ÉS MÓDSZER.....	23
4. 1 Mezőtúr turisztikai kínálata.....	25
4.2 Turisztikai vonzerőleltár	25
4.2.1 Kulturális, ember alkotta értékek	25
4.2.1.1 Túri Fazekas Múzeum.....	26
4.2.2.3 Kossuth Lajos tér.....	28
4.2.2.4 Zsindelyes fogadó	30
4.2.2.5 Hercegasszony-kastély	30
4.2.2 Rendezvények	30
4.2.3. Természeti adottságok.....	31
4.2.3.1. A Hortobágy-Berettyó.....	31
4.2.3.2 Körös-holtágrendszer	35
4.3 Turisztikai vonzerőleltár összesítése	38
4.5 Helyi szálláshelyek.....	40
4.6 A kereskedelmi szálláshelyek és a vendégéjszakák számának alakulása Mezőtúron	42
5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK	44
6. ÖSSZEFOGLALÁS.....	47

7. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS.....	47
8. IRODALOMJEGYZÉK.....	48

1. BEVEZETÉS, KUTATÁSI TERV

1.1 A szakdolgozat elkészítésének célja

A dolgozat fő célja az ökoszisztéma-szolgáltatások felhasználásának lehetősége Mezőtúr városában. Ezen témán belül, a dolgozatban kiemelt figyelmet kap a Hortobágy-Berettyó főcsatorna hatásának vizsgálata Mezőtúr városra nézve, leginkább turisztikai szempontból vizsgálva. Mezőtúr az Alföldön, Jász-Nagykun-Szolnok megyében található város, lakossága a KSH adatai szerint 15.935 fő volt 2020.01.01-i adatok szerint. Az ugyanezen oldalon talált lakónépesség számokat vizsgálva kiderülhet, hogy a város lakossága konzisztens módon csökken, az ott élő fiatalok száma évről-évre kevesebb, társadalmi görbéje előregedő lakossági összetételt mutat. Így, a dolgozatom főképpen a turisztikára szeretném kihegyezni, ugyanis véleményem szerint ez az egyik kulcseleme annak, hogy egy város ne szigetelődjön el egy térségben, a turisztikai infrastruktúra fejlesztéseiből ráadásul az ott élők is profitálhatnak, és vica versa. A térségi vérkeringésben maradáshoz azonban fontos feltérképezni az adott körülményeket, az abból következtethető lehetőségeket, és a megvalósítás nehézségeit is.

Az adott körülmények vizsgálatakor választottam ki a Hortobágy-Berettyó főcsatornát, mint az ökoszisztéma-szolgáltatások kiindulópontját. Elhelyezkedését tekintve keresztülfolyik a városon, szerves részét képezve Mezőtúr arculatának, azonban úgy láttam, hogy a város nem használja ki azokat a lehetőségeket, amelyeket a vízszakasz képes lenne adni. Így a dolgozatomban a csatorna és a város jelenlegi adottságait, majd a két tényező viszonyát vizsgálva szeretném meghatározni azokat a lehetőségeket, amelyeket a vízszakasz nagyobb kihasználtsága nyújthat a városnak, felfedve egyúttal a különböző lehetséges fejlesztési irányokat, pályázati lehetőségeket is.

A dolgozat kiindulópontja az, hogy a Hortobágy-Berettyó fejlesztése pozitív hatással lesz a város turisztikai vonzerejére, és egyúttal a térség e téren jelentkező attraktivitására is. Így az alapfeltevés az, hogy az idegenforgalmi pályázatokon való részvételt a város sikerrel veszi.

Mivel a város turisztikai irányvonalának meghatározása jelenleg is zajlik, valamint az eddigiekben nem tulajdonítottak kiemelt jelentőséget az ez irányú fejlesztésekre, így a korábbi állapotra vonatkozó számadatok erősen hiányosak lehetnek, mint pl. az eltöltött vendégéjszakák száma. A koronavírus-járvány is erősen negatívan hat nem csak Mezőtúr, hanem az egész ország turisztikai életére, így ez is jelentősen torzítja a várt pozitív hatásokat.

Végül, de nem utolsó sorban, az, hogy Mezőtúr a szülővárosom, és egyetemi tanulmányaim megkezdése előtt végig itt éltem, szintén hatással volt rám a téma kiválasztásánál.

1.2 A dolgozat elkészítésének módszere

A szakdolgozat alapját a témában fellelhető szakirodalmak alkotják, primer kutatás strukturált interjúztatás formájában készült. A szakirodalmak kutatásában igyekeztem kidomborítani a jelenlegi mezőtúri körülményeket, melyhez olyan különböző hiteles internetes adatbázisok adatait is felhasználtam, mint a KSH vagy a TEIR. Ez a múlthoz kapcsolódó információk kinyeréséhez, ebből kiindulva pedig a jelen helyzet meghatározásában jelenthetnek segítséget. Amennyiben nem állnak rendelkezésre adatok a korábbi turisztikai forgalomról, úgy az ezt kiváltó okok feltárására alapozok. A szakirodalmak keresése terén elsősorban a város turisztikai lehetőségeihez mérten a szóba jöhető turisztikai szakágak meghatározása a cél, az ökoszisztéma-szolgáltatások lehetőségének vizsgálata mellett. Munkám során készítettem egy leltárt a város természeti és antropogén adottságairól, melyek segítettek felmérni a terület ökoszisztéma szolgáltatásait. Ezek alapján véleményem szerint tehető egy megállapítás, milyen irányba fejlesztik a turizmust jelenleg, és kidolgozható egy javaslat, hogy érdemes-e az ökoszisztéma-szolgáltatásokat kiemelni a turizmus mentén.

Az interneten felkereshető (hiteles) pályázati anyagokból és eredményekből kiindulva meghatározható, hogy Mezőtúr milyen fejlesztési irányba halad. A pályázati anyagok alapján a már megvalósított beruházások okai, illetve a megvalósítás alatti pályázatok céljai megállapíthatóak, és a dolgozat szerves részét képezhetik.

1.3 A témához tartozó kutatási módszer

A témához kapcsolódóan strukturált interjú készült, a Mezőtúri Turisztikai Kft.-vel, ami Mezőtúr turizmusára fókuszált. Három kérdéscsoportban összesen 23 kérdést tettem fel, első körben Mezőtúr általános turisztikai feltételeiről, a második körben a csatornára fókuszálva, a harmadik körben pedig a kitekintésekre és a pályázatokra összpontosítva. A koronavírus-járványra tekintettel az interjú telefonon keresztül készült. Az interjú pontos kérdéssorát a szakdolgozat 1. sz. melléklete¹ tartalmazza, míg az interjút a 2. sz. melléklet².

Mivel a csatorna helyileg közel található a szülővárosomhoz, így lehetőség van a fényképes dokumentálásra. A dokumentálás során a folyó állapotát tükröző fényképekkel lehet következtetéseket lehet levonni, pl. a növényzettel való borítottság esetében. Ezek a tényezők ugyanis hatással vannak az elvégzendő teendőkre is, ezek alátámasztására szolgálhatnak a fényképek.

¹ 1. sz. melléklet – Kérdéssor

² 2. sz. melléklet - Interjú

A településre vonatkozó számadatok elérésében a KSH és a TEIR adatai rendelkezésre állnak, valamint a dolgozat elkészítéséhez különböző könyvek, szakirodalmak, cikkek és internetes elérhetőségű adatok is segítségül szolgálnak.

1.4 A szakdolgozat várható konklúziója

A dolgozatban szeretném kiemelni, hogy a város jelenleg milyen szinten használja ki a turisztikai adottságait, különös tekintettel a természeti tényezőkre. Ennek alapján szeretném megvizsgálni, hogy a város lehetőségei között szerepel-e az ökoszisztéma-szolgáltatások felhasználása a turisztika, és ezáltal a gazdaság fellendítésére. Ennek részeként vizsgáltam a Hortobágy-Berettyó közelségének jelenlegi kihasználtságát, valamint hogy a város a jövőben, hogyan (és milyen mértékben) szeretné azt fejleszteni, valamint milyen lehetőségek állnak a rendelkezésére. Ehhez szükséges a csatorna állapotát felmérni, mint jelenlegi kiindulási pont, majd a Mezőtúri Turisztikai Kft.-vel készített interjú a lehetőségek feltérképezésében nyújt segítséget.

A dolgozat egyik végeredménye lehet a lehetőségek pontosítása, vagyis egy leltár alapján az adottságok feltérképezése, és a leltár eredményeképpen egy javaslat, hogy milyen irányban lehet a város turizmusát fejleszteni. (pl. a kapott eredmény alapján mely turisztikai ágazat jöhet szóba a folyó hasznosítása érdekében) is. Az én saját elvárásaim szerint a turisztika fejlesztése pozitív hatással lesz a város népességmegtartó képességére és gazdaságára is. A kapcsolódó szakirodalmak terveim szerint a fogalmak meghatározásában és tisztázásában, az interjú során nem érintett kérdések megválaszolásában, valamint Mezőtúr és a Hortobágy-Berettyó történetének feldolgozásában nyújtanak segítséget.

2. IRODALMI ÁTTEKINTÉS

Az irodalmi áttekintésben a szakdolgozatom két fő témáját határozom meg a már meglévő szakirodalmak segítségével. Az első téma a turizmus, amit, mint fogalom szeretnék körbejárni, leszűkítve végül a jelen témából releváns turisztikai fogalmak ismertetésével. Ehhez – főképpen, azonban nem kizárólagosan - Michalkó Gábor megfogalmazását vettem alapul, aki a Charta szerinti turizmus-definíciót vizsgálta felül és egészítette ki, a mai kor követelményeihez illeszkedően. Az általános megfogalmazáson felül a szakdolgozathoz illeszkedően az aktív-és ökoturizmus definíciójával is foglalkozom jelen bekezdés alatt, valamint szót ejtek a natúrparkokról is, mint ökoturisztikához kapcsolódó fogalomról.

A dolgozat másik témája Mezőtúr városa. Mivel én magam is Mezőtúron nőttem fel, ezért sok helyi adottságot ismerek, azonban a dolgozat elkészítéséhez természetesen szükségem volt szakirodalomra is. A városról a legtöbb információ az interneten lelhető fel, ilyen például

a város weboldala és a lokálpatrióták honlapja is. A számszerű adatokat a TEIR adatbázisából nyertem ki.

2.1 A turizmus általános megfogalmazása

A turizmus, mint fogalom általánosan használt a mindennapi életünkben is, azonban szakirodalmi meghatározását tekintve többféle megfogalmazás is létezik. Ezek a definíciók tartalmukban nem is annyira eltérőek, inkább a megközelítéstől függően változhatnak (Michalkó, 2008). A WTO (World Tourism Organization) Hágai Nyilatkozata szerint a turizmus a személyek lakó-és munkahelyüktől való független szabad mozgását jelenti, és magába foglalja az ezen mozgásokból eredő igények kielégítésére szolgáló iparágak tevékenységeit is. Ezek a tevékenységek a szabadidő-felhasználás elengedhetetlen tevékenységeivé váltak az emberek és a modern társadalmak számára. A turizmus e mellett fontos szerepet játszik az interszónális, valamint a politikai, társadalmi és gazdasági kapcsolatok kialakulásában is. (WTO, 1989.)

A turizmus velejárója annak, hogy az emberek alapvető joggal rendelkeznek a szabad mozgáshoz, a pihenéshez és a szabadidőhöz. A tevékenység alanya a világot megismerni vágyó ember, aki békés céllal vizsgálja az őt körülvevő környezetet. Így az idegenforgalom eszköz lehet arra, hogy a Föld természeti, kulturális és egyéb értékeinek megőrzésre kerüljenek. A turizmus egyre inkább függetlenedik az országhatároktól, a közlekedés és a kommunikáció fejlődésével a nemzetköziség, és így a nemzetek közti békés együttélés és társadalmi szolidaritás is erősödik (Kardos, 2011.). Az ember a szükségleteinek kielégítése során igyekszik a változatosságra törekedni, a turizmusban pedig a különböző kultúrtájak megtekintése és differenciált élmények megtapasztalása erre lehetőséget is nyújt. Tehát, a változatos földrajzi környezet fogyasztása, és az e révén létrejövő kölcsönhatások alkotják a turizmus lényegét (Michalkó, 2008).

A WTO megfogalmazását azonban Michalkó (2008) idejétmúltnak tekinti. Szerinte a XXI. században már nem lehet egyértelműen a lakó-és munkahelyen kívüli helyváltogatást turizmusnak nevezni, hiszen az alternatív lehetőségek egyre bővülnek (kempingek, lakóautók, AirBnB, stb.), ezen esetekben nem klasszikus szálláshelyen történő tartózkodás jellemzi a turizmust. E mellett, ma már egyre több család tagjai élnek különböző városokban, ahol szintén adott lehet a szálláslehetőség (Michalkó, 2008). A lakóhely-meghatározásnál egyértelműbben torzul a munkahelyet érintő definíció. A mobilkommunikációs eszközök térnyerésével a munkavégzés csaknem bárholonnan lehetővé válik, akár egy vendéglátó-egység teraszáról is, valamint az egyes külföldi cégek leányvállalatainál végzett munka is járhat azzal, hogy

időnként a külföldi egységet is meg kell látogatnia az ott dolgozóknak. Ezen felül, természetesen egy-egy ilyen esetben a munkavállaló szállodában száll meg, étteremben eszik, és esetleg munkaidő után meglátogatja a helyi nevezetességeket, de nem a szabadidő eltöltése volt a motiváció az utazás során. Ezek a példák alátámasztják, hogy a WTO szerinti definíció keretei meglehetősen merevek, és a mai viszonyokhoz képest nem feltétlen helytállóak. Ezekre a körülményekre alapozva alkotta meg Michalkó a turizmus definícióját, miszerint: „A turizmus az egyén élményszerzéssel párosuló környezetváltozása, amelynek során szolgáltatások igénybevételére kerül sor” (Michalkó, 2001.). Ezt alátámaszthatja a *NTS2030–Turizmus 2.0 Stratégia* c. dokumentum is, hiszen az anyag több, mint 20 oldalt szentel a MICE-szegmensnek, ami éppen a munkahelyek nemzetközivé válásából eredő üzleti rendezvényekhez és kongresszusokhoz kapcsolódó turizmus jövőjét elemzi (az említett stratégiai dokumentumra a későbbiekben részletesen is kitérek).

A turizmus jelentőségét fokozta, hogy a gazdaságban betöltött szerepe egyre inkább jelentősebb, így nem tekinthetünk rá csak úgy, mint a szabadidő eltöltésére alkalmas tevékenységre, fontos az igények kiszolgálását biztosító szolgáltatások alkotta szektort is figyelembe venni (Kardos, 2011). Ahogyan ez más szektoroknál is adott, a turizmus is sokszereplős ágazat, ahol a turisztikai kínálatot az adottságok és az azokhoz kapcsolódó szolgáltatások jelentik. Ez általában nem egy szereplőt jelöl, hanem több a térség vállalkozóinak és lakosainak együttműködésén alapszik. A kínált turisztikai termékek és szolgáltatások minősége nagyon fontos, hiszen a turizmus kemény versenyt diktál, amiben az eredményességhez nagyon fontos az eredetiség, a hely adottságaira való építés, az egyediség kihangsúlyozása. A turizmus térségi fogadóképességének és kínálatának kialakítása és fejlesztése során fontos a térségi és közösségi szemlélet, így alapvető fontosságú a kommunikáció (Kovács, 2002.).

A turisztikai desztináció jellemzői közül a szolgáltatások és a vonzerők a legfontosabbak, hiszen ezek határozzák meg leginkább a turisták döntéseit, valamint ezek nyújtják az élményt, kielégítve az utazás előtt meghatározott igényt. A hely atmoszférája, a nevezetességek, vagy akár egy-egy kiemelt tulajdonság (pl. a Balaton környékén a tó közelsége), jelentik egy-egy helyen azt a húzóerőt, ami a turistákat motiválja a hely meglátogatására. Turisztikai vonzerőből azonban legalább annyi féle létezik, mint ahány féle motiváció a turisták számára. Ezek lehetnek természeti vagy ember által létrehozott vonzerők, kulturális, történelmi, vallási, etnikai jellegzetességek, események, fesztiválok, családi vagy munka (üzleti, hivatalos) jellegű motivációk (Kovács, 2002.).

2.2 A turizmus főbb fajtái

A különböző motivációk és desztinációk függvényében kijelenthetjük azt, hogy turizmus és turizmus között is jelentős különbségek vannak. Mint ahogyan egy-egy terület eltérő attrakcióval rendelkezik, úgy ahhoz igazodva eltérőek azon tevékenységek jellege is, amelyeket művelni lehet velük kapcsolatban. Ebből kiindulva a turizmust különböző típusokra oszthatjuk. Ez a csoportosítás nagyon sokféle módon történhet, azonban Michalkó Gábor Turizmológia c. tankönyvében remekül csoportosítja a turizmust, annak dimenzióiban.

a. A turizmus fajtái: szabadidős és hivatásturizmus

A társadalom jelenlegi felépítése miatt a szakirodalmak a turizmus fajta szerinti csoportosítását két kategória alapján osztották be, a szabadidős és a hivatásturizmusra. A két fogalom között nincsen éles lehatárolás, hiszen a szabadidős tevékenységek során is szerezhetünk olyan ismereteket, amelyek hasznossá válhatnak a hivatásunkban, és a munkahelyi utazások alkalmával is van lehetőség a kikapcsolódásra. Így a fő különbséget az indíték (és az utazási döntés meghozójának személye) alapján, a költségek fedezőjének személye alapján, és az utazás indítékával összefüggő tevékenységek időráfordításának elemzésével tudjuk megállapítani. A szabadidős turizmus esetén az utazó fő maga választja ki célját, maga állja a költségeket, és utazásának célja a kikapcsolódás. Ezzel szemben, a hivatásturizmus valamilyen vállalati tevékenységhez és célhoz kapcsolódik, az egyén foglalkozásának végzésével függ össze. A költségeket (legtöbb esetben) a munkáltató állja, ahogyan az időbeosztást is ő kezeli.

b. A turizmus formái: a tömegturizmus és az alternatív turizmus

Ezen típusú csoportosításnál a turisztikai élmény és a turista kapcsolatát (viszonyát) vesszük alapul. Michalkó szerint a tartózkodás megjelenése, az élményapparátus, a részt vevő turisták száma, összetétele, mind-mind engedi következtetni a turizmus formáját. Jelen csoportosítás estében két fajtára bonthatjuk le a fogalmat, a tömegturizmusra és az alternatív turizmusra. A tömegturizmus esetén a turista egy könnyen és sok helyen rekonstruálható, nagy tételben megvalósítható, minden helyen közel azonos szolgáltatást kap, ahol a tömeg nem is kifejezetten a nagy számú egyénre utal, sokkal inkább a sematikus élményekre és az egyéni igények minimális kielégíthetőségének mivoltára. Jellegzetes példa erre a síelés és a strand, mely utóbbi esetében a 4S modellre (Sea, Sun, Sand, Sex) egész iparág épült. A tömegturizmus másik jellegzetessége, hogy a turista nem kerül szoros kapcsolatba a helyi környezettel, szolgáltatókkal, és ha igen, általában az is negatív hatású (erózió, szemetelés).

Ezzel szemben az alternatív turisztika esetében a turista és környezetének kapcsolata egészen más. A tömegturizmussal szemben itt kevesebb egyén van jelen egyszerre egy-egy

desztináció esetén. A perszonális jelleg nagyon fontos, hiszen esetenként éppen az emberi tényező adja meg azt a pluszt, amiért a turista újra ellátogat egy-egy adott helyre. Szintén a perszonalitás miatt sokkal nagyobb lehetőség van a szolgáltatások személyre szabására. Az alternatív turizmusban a környezet védelme gyakran hangsúlyos szerepet kap (ilyen ág pl. az ökoturizmus). Az alternatív turizmus esetén a tér kevésbé befolyásolja az ott végzendő aktivitások jellegét. Fontos megjegyezni azonban, hogy a tömeg miatt tömegturizmusnak gondolt tevékenység alternatív is lehet, és vica versa, ezért fontos a tevékenység jellegét is meghatározni.

c. A turizmus típusai: a belföldi és nemzetközi turizmus

A turizmus típus szerinti csoportosításakor a turisták mozgásának irányát vesszük alapul. Ennek köszönhetően megállapíthatunk belföldi és külföldi turizmust. Belföldi utazás esetén a turistának a saját országának határain belüli mozgását jellemezhetjük. Ezt több okból is nehéz regisztrálni, ugyanis a hazai turisták nem minden esetben vesznek igénybe szálláshelyet, ami a vendégéjszakákra vonatkozó egyik indikátor. Mindezek ellenére, a belföldi turizmus nagy arányát adja egy ország turizmusának. Jelenléte hasznos, hiszen kiküszöbölheti a szezonális problémáját, és nagyon széles vendégkörben mozog. Könnyen kezelhető és rugalmas turisztikai ág. Ez a típus nagy szerepet játszik a hazai kultúra átadásában, a hazaszeretet kialakulásában. Itt a turisták kevésbé szervezettek, azonban a külföldi turizmus előszobája is lehet, valamint a területfejlesztési politika egyik alappillére.

A nemzetközi turizmus esetén ezzel szemben a turista átlépi az országhatárt. Funkciójában ez sem tér el sokban a belföldi turizmustól, maximum az aktív (beutazó) és passzív (kiutazók) körében tér el. A nemzetközi turizmus segít közelebb hozni egymáshoz a nemzeteket, kultúrákat, ezért szokás a béke turizmusának is nevezni. (Michalkó, 2016).

2.3 Az ökoturizmus jellemzése

A fenti csoportosítás alapján az ökoturizmus nem sorolható be, mint önálló kategória, azonban az alternatív turizmus részeként igen jelentős szerepe van a turizmus palettáján.

A fogalom az 1990-es évektől kezdve került bevezetésre, azonban csak napjainkra érte el, hogy a turizmus önálló szakágaként ismerjék el. Manapság egyre gyakrabban kapcsolják össze a fenntartható fejlődés fogalmával, így együtt a fenntartható turizmust megalkotva. Az elnevezés arra utal, hogy ezen turisztikai szakág célja, hogy az embert és annak ökoszisztémáját a lehető legkíméletesebb módon hozza össze, és köztük egy harmonikus kapcsolatot hozzon létre (Juhász, 2014).

Az ökoturizmus egy meglehetősen tág fogalom a turizmus tekintetében, amely különlegesnek is tekinthető a maga nemében. A turizmusról általánosságban elmondható, hogy terhet ró a környezetre, mivel térben és időben is meglehetősen koncentrált (pl. a Balaton nyáron), azonban az ökoturizmus ezt próbálja ellensúlyozni olyan szinten, hogy nem csak a megőrzésre helyezi a hangsúlyt, hanem a javításra is. Ezt azonban két eltérő kategóriába tudjuk elkülöníteni az ökoturizmuson belül is. Megfogalmazását illetően több variáció is létezik, azonban a legismertebb talán a Természetvédelmi Világszervezet szerinti megfogalmazás.

A Természetvédelmi Világszervezet szerint az ökoturizmus nem más, mint „(...) a környezetért felelősséget vállaló utazás és látogatás a viszonylag zavartalan területeken, azok természeti, valamint jelen és múltbeli kulturális értékeinek élvezete és értékelése céljából, úgy, hogy kíméli azokat a látogatás hatásainak mérséklésével, valamint a helyi népesség társadalmi, gazdasági előnyökhöz való juttatásával”.

A hivatalos és nemzetközi megfogalmazást némileg átalakítva a Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Természetvédelmi Hivatala a következőképpen fogalmazta meg az ökoturizmust: „[az] Ökoturizmus (természeti turizmus) a természetközeli területek, tájak, illetve élővilágának bemutatására irányuló különleges turizmus, amelynél a természetvédelem és a turizmus ötvözése folytán a látogatóknak a természetközeli állapotú területek legszebb, leglátványosabb részeit mutatják be elsősorban látványként oly módon, hogy valójában a kezelt területrészekre korlátozódjon a tartózkodásuk, biztosítva ezzel a természet-közeli területek zavartalan fennmaradását. Az ökoturizmusból származó bevételek jelentős részét a természeti-termetközeli területek megőrzésére, fenntartására kell irányítani.”

Az 1992-es Riói Csúcsértekezleten e mellett, a Turizmus Világszervezete meghatározta azokat az alapelveket, amelyeket az ökoturizmusnak ki kell elégítenie:

- legyen környezettudatos,
- legyen környezetbe integrált,
- és legyen magas minőségű környezetre alapozott (Vízügyi Minisztérium Természetvédelmi Hivatal, 2005).

Ha a külföldi forrásokat tekintjük, a megfogalmazások ott is hasonlóak, azonban nyilván tágabb, világszintű formában értelmezve. Az egyik külföldi, ökoturizmussal foglalkozó oldal szerint az ökoturizmusnak 3 pillére van: a természet megőrzése, a jövedelemtermelő képesség a helyi közösségek számára, és a látogatók számára elsajátítható tudás nyújtása. Tulajdonképpen, ezen pillérek alá igen sok tevékenység besorolható, rezervátumok látogatásától kezdve egészen helyi kézműves termékek megvásárlásáig. Ezek a tevékenységek

általánosságban pozitívak mind a vendéglátókra, mind a vendégekre nézve, és támogatják az ökoturizmus azon alapvető törekvését, hogy az úticélt ugyanolyan vagy jobb körülmények között hagyják ott, mint ahogy az az érkezés előtti állapotban volt. Ezen turizmustípus lényeges eleme a kapcsolódás és a bizalom: a látogatók kapcsolódhatnak a természettel, ehhez azonban fontos, hogy minden turista a lehető legkisebb mértékben avatkozzon bele a természeti környezetbe. Ehhez szükséges a vendéglátók felől jelentős bizalom is [27] [28].

Az ökoturizmust azonban nem tekinthetjük csupán természetvédelmi jellegűnek, hiszen ugyanolyan gazdasági szerepe is van, mint bármely turisztikai formának. Sok szerényebb megélhetésű településen jelenthet bevételt, és segítheti elő a munkahelyteremtést, a gazdasági szerkezet korszerűsítését. Sajnos arról egyelőre Magyarországon nem beszélhetünk, hogy az elmaradott térségek gazdasági problémáit megoldaná az ökoturizmusra történő gazdasági építkezés, de a falusi turizmushoz hasonló kiegészítő jövedelmet jelenthet, és enyhítheti egy-egy térség ökonómiai problémáit. (Vízügyi Minisztérium Természetvédelmi Hivatal, 2005).

A gazdasági szerepkör egyúttal azt is magában foglalja, hogy a természeti környezetet egyre nehezebb lesz megvédeni a turizmus fejlődésével egyidőben. A turizmus fejlődését egy-egy térségen belül az is jelenti, hogy minél több látogató érkezik megtekinteni az adott desztinációt.

Az ökoturizmus a Mezőtúrtól nem messze elhelyezkedő Gyomaendrődön is ismert fogalom, a két település hasonló adottságai miatt nem elrugaszkodott tehát azt állítani, hogy Mezőtúr adottságai is megfelelőek az ökoturizmus felvirágoztatásához. Az érintetlen természeti környezet megléte (nem csak a Hortobágy-Berettyó estében, hanem a Körös miatt is), és a város mezőgazdasági jellege miatt alkalmas arra, hogy felhasználja az érintetlen természeti környezetet turisztikai célokra.

Fontos azt megemlíteni, hogy a Hortobágy-Berettyó partszakaszának (illetve gáttöltésének) egy szakasza része a legfiatalabb Kékkör-útvonalnak is, az Alföldi kéktúrának, azon belül is egészen pontosan az AK-06-os szakasznak. A Kéktúra jellegét tekintve az aktív turizmus kategóriájába sorolható, de természeti adottságai miatt az ökoturisztikai jelleg is jellemzi. Az, hogy a Kéktúra útvonal országosan ismert, „turisztikai branddé” nőtte ki magát, amelynek ugyan marketingstratégiája jelenleg nem elég erős, de folyamatos hazai és Európai Unió támogatásokkal segítik azt, illetve országosan a legismertebb és legnépszerűbb túramozgalom. E mellett, 2020-ban a National Geographic a világ 25 legnépszerűbb utazási célpontja közé sorolta [1].

2.4 Ökoszisztéma-szolgáltatások

Az ökoszisztéma-szolgáltatások a fenntarthatóság előtérbe helyezésével egyre nagyobb szerepet kaphatnak a mindennapi életünkben. A World Economic Forum cikke szerint, az ökoszisztéma-szolgáltatások alatt mindazokat a természet által nyújtott „szolgáltatásokat” értjük, amelyek kihatnak az ember jóllétére. Az ökoszisztéma-szolgáltatásokkal szemben az ember által alkotott szolgáltatások állnak. Ezek alatt az elektromos áramot, a mobiltelefon-szolgáltatást, a közművezést, de a fodrászt, a színházi előadást vagy az éttermi ellátást is érthetjük. Ezeket a szolgáltatásokat rendszeres időközönként igénybe vesszük, és csak a legkritikább esetben vannak ingyen [23].

Az ökoszisztéma-szolgáltatásokat mindennapokban igénybe vett, ember által alkotott szolgáltatásoktól az különbözteti meg, hogy itt tulajdonképpen az ökoszisztémát alkotó rendszerek, természetben elérhető folyamatok, jelenségek, élőlények és élettelen dolgok biztosítanak számunkra pl. friss levegőt, termékeny talajt, élhető klímát, élvezetes tájképet, élelmiszert, és még lehetne sorolni a sok pozitív példát. A másik fontos tényező, amely megkülönbözteti az emberi szolgáltatásoktól, hogy mindezek ingyen vannak, és nem kell külön fizetnünk a szolgáltatások igénybevételeért. Az ökoszisztéma-szolgáltatások működéséhez emberi beavatkozásra nincsen szükség, és jóformán a világ minden pontján megtalálhatóak: erdőkben, mocsarakban, hegységekben, sivatagokban, jóformán minden természetes élőhelyen. Azonban, nem csak „kézzel foghatatlan” szolgáltatásokat kapunk a természettől: a növényekből kivont gyógyászati készítmények, az ehető növények, az állatok vadászata által elérhető élelmiszer, a rovarok beporzó-tevékenysége, stb [23].

A tudomány és a gazdaság legnagyobb megoldandó feladatának jelenleg az tűnik, hogy hogyan lehetne ezeket a díjmentesen elérhető ökoszisztéma-szolgáltatásokat felhasználni gazdasági célokra, anélkül, hogy az jelentősen beleavatkozna a természetes folyamatokba. A fent említett cikk felveti, hogy azok a személyek, akik jelenleg is az ökoszisztéma-szolgáltatásokhoz közel álló tevékenységi körben dolgoznak, például vadászok, mezőgazdászok, földbirtokosok, tudnának-e kereskedni ezekkel a szolgáltatásokkal? Vevőnek pedig szinte bárki tekinthető, a kormányoktól egészen a civilekig, aki igénybe szeretné venni ezeket a szolgáltatásokat [23]. E mellett, a másik akadály az ökoszisztéma-szolgáltatások kapcsán, hogy mivel teljesen természetes folyamatokról van szó, igen nehéz mérni őket, megállapítani értéküket, vagy úgymond „beárzni őket”. Ennek kapcsán, mikor hasznosításról beszélünk, igen nehéz felmérni, hogy milyen ráfordítások mellett milyen bevételre lehet mondjuk számítani, ami üzletileg akadályt gördít a felhasználás elé.

A fentiek alapján, annak, hogy az ökoszisztéma-szolgáltatásokat a turizmusban is fel lehessen használni, egészen nagy a valószínűsége, viszont sok nehézségbe is ütközik. A kérdés csupán az, Mezőtúrnak milyen lehetőségei vannak a saját, egyedi ökoszisztéma-szolgáltatásainak a kihasználására?

2.5 Natúrparkok

Az ökoturisztikáról azonban a legtöbb embernek nem az ökoszisztéma-szolgáltatások (vagy annak lehetősége), hanem a természetvédelmi parkok és tájvédelmi körzetek jutnak eszébe, a fogalom sokkal árnyaltabb, és a paletta egyre szélesedik. A turisztika berkein belül még mindig elmarad a turizmus többi ágától (a vizsgált, 2005-ös adatok szerint), azonban az erre fordított Európai Unió támogatások, pályázati források és nemzetközi együttműködések elősegítik az ökoturizmus fejlesztését. Az ilyen támogatásokat jellegzetesen infrastruktúrafejlesztésre fordítják (pl. tanösvények kialakítása), ez azonban nehéz és költséges, ha a háborítatlan természeti környezet megőrzését tartják a szolgáltatók elsődlegesnek. Viszonylag újabb fogalom azonban a natúrpark a turisztikai palettán, melynek koncepcióját 2015-ben hozták nyilvánosságra.

A natúrparkok célja tulajdonképpen a megőrzés: egy-egy kijelölt táj bemutatása és vidékfejlesztési célra történő hasznosítása, az értékek védelmével. Ez mind kulturális, mind természeti aspektusból értelmezhető. A natúrparkok szorosan kapcsolódnak a vidékfejlesztéshez is abból a szempontból, hogy azok létrehozásának alapját a helyi közösségek együttműködése adja. Így ebből a szempontból némileg el is tér a tájvédelmi körzetektől és a nemzeti parkoktól: a natúrpark a természetet a benne élő emberrel együtt kívánja megővni.

2.5.1 Magyar Natúrpark Szövetség

A natúrparkok fontos eleme az identitás, mint a magyar vidéket felépítő elemek (természeti, tájképi és kulturális értékek összessége egyaránt) megerősítése és a vidékfejlesztésbe építése. A natúrparkok fő célja az identitást alkotó elemeket a vidék gazdaságában hasznosítani azok megőrzésével és megerősítésével. E kitűzött célokat a natúrpark mozgalom létrehozásával kívánja elérni a Magyar Natúrpark Szövetség. A Szövetség közvetlen céljai azonban egyelőre a törvényi szabályozás és a támogató eszköztár megalkotása, valamint a natúrparkok közti folyamatos kommunikáció fenntartása. Emiatt, az MNSZ nem csak hazai, de külföldi kapcsolatok kiépítésével is igyekszik a célok elérését elősegíteni [2].

Az MNSZ célkitűzése a magyar vidék értékeinek, úgy, mint természeti, tájképi és kulturális gazdagságának megőrzése és bővítése. Ehhez maga a Szövetség is egy eszköz, hiszen a tagok közötti kommunikáció elősegíti az értékek megőrzéséért, gyarapításáért és gazdasági

hasznosításáért folytatott munkát, és a natúrpark mozgalom fenntartását. Másik fontos cél a natúrparkok működését segítő jogszabályi háttér megalkotásában való részvétel is. Ezen célok megvalósítása érdekében az MNSZ több szektorból, számos külsős partnerrel dolgozik együtt, a vidékfejlesztés és a természetvédelem politikai és állam szervezeteivel, külföldi natúrparkokkal, egyéb szervezetekkel hazánkban és Uniós szinten is [2].

Az MNSZ több szövetséggel együttműködésben és a Hermann Ottó Intézet koordinálásával 2015-ben 15 évre szólóan kidolgozta fejlesztési koncepcióját, amely így jelenleg is érvényes.

Az elemzéshez készítettek egy széleskörű felmérést is, ami a hazai natúrparkok működését térképezte fel. Annak alapján megállapították, hogy a helyi közösségek támogatják a natúrparkokat, azonban négypilléres natúrparki modell mentén a működésüket eltérő szervezeti formában, különböző humán és pénzügyi erőforrások felhasználásával végzik. A négypilléres natúrparki modell első pillére a természeti és kulturális örökség védelme, a második a környezeti nevelés és szemléletformálás. A harmadik elem a turizmus és pihenés, míg a negyedik a vidékfejlesztés [3]. Ezen pillérek alkotják tulajdonképpen az alapot a natúrparkrendszer létrehozására, valamint meghatározzák azok egységes céljait is.

Szükséges azonban a fejlesztés is, amint azt megállapították a felmérés eredményeiből. A kiemelt prioritások között szerepel a tagok aktivitásának növelése, új tagok bevonása, a különböző partneri kapcsolatok megerősítése és újabbak kialakítása, és a natúrparkok renoméjának kiemelése (Natúrpark fejlesztési koncepció, 2015).

2.5.2. A natúrparkok elhelyezkedése

A Natúrpark Szövetség összefogja a magyarországi natúrparkokat. A naturparkok.hu internetes portál szerint a hazai natúrparki hálózatnak 2020 tavaszán 16 tagja volt, azonban az oldalon elérhető információk szerint több hazai térségben megkezdődött a natúrpark előkészítése, így a natúrparki hálózat további bővülése várható. Az oldal letöltésének dátuma 2021. augusztusa, így az addig eltelt másfél év alatt nem bővült a natúrparkok hálózata. (Natúrpark fejlesztési koncepció, 2015).

A már meglévő natúrparkok az ország területének 9,4%-ára terjednek ki, hazai településeink 9,7%-a csatlakozott valamely natúrparki együttműködéshez, amelyek a következő táblázatban tekinthetők meg részleteikben (1. táblázat):

1. táblázat: a Magyar Natúrpark Szövetség weboldalán (naturparkok.hu) található táblázat alapján saját szerkesztés

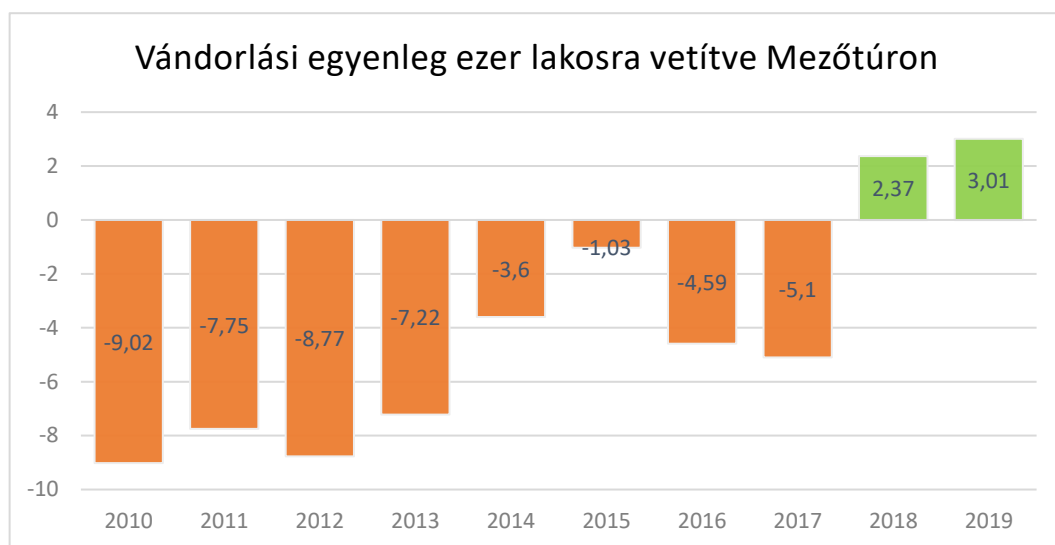
Natúrpark	Terület (ha)	Települések száma
Vértesi Natúrpark	35 838	17
Írottkő Natúrpark	23 461	16
Pannontáj-Sokoró Natúrpark	62 663	29
Cserhát Natúrpark	38 260	22
Szatmár–Beregi Natúrpark	103 791	67
Hét Patak Gyöngye Natúrpark	10 177	8
Gerecse Natúrpark Szövetség	76 651	29
Koppányvölgy Natúrpark	16 421	10
Körösök Völgye Natúrpark	207 247	14
Szigetköz Natúrpark	50 670	26
Felső-Bácska-Homokhát Natúrpark Egyesület	68 286	12
Kapos-hegyháti Natúrpark	34 439	13
Zselici Ezüsthárs Natúrpark	27 287	15
Tápió Natúrpark	73 014	18
Pilisi Sziklák Natúrpark	10 565	5
Órjeg és szőlőhegyei Natúrpark	31 292	5

Jelen szakdolgozat szemszögéből jelentős a Körösök Völgye Natúrpark, ugyanis az abban szereplő 14 település egyik Mezőtúr is.

2.6 Mezőtúr jellemzése

2.6.1 A város főbb adatai

Mezőtúr magyar település, földrajzi bontás szerint az Alföldön, közigazgatási szempontból az Észak-Alföldi régióban, Jász-Nagykún Szolnok megyében helyezkedik el, a Mezőtúri járás székhelyeként. Jogállása szerint város, a KSH adatai szerint 2020. január elsején területnagysága 28.972 hektár, lakónépessége 15.935 fő. A legutóbbi, 2011-es népszámlálás alapján a településen élők 80%-a magyar. A vallást tekintve a lakosság 39,4%-a nem tartozik egyetlen felekezethez sem, míg 22%-ban reformátusok az ott élők [5].

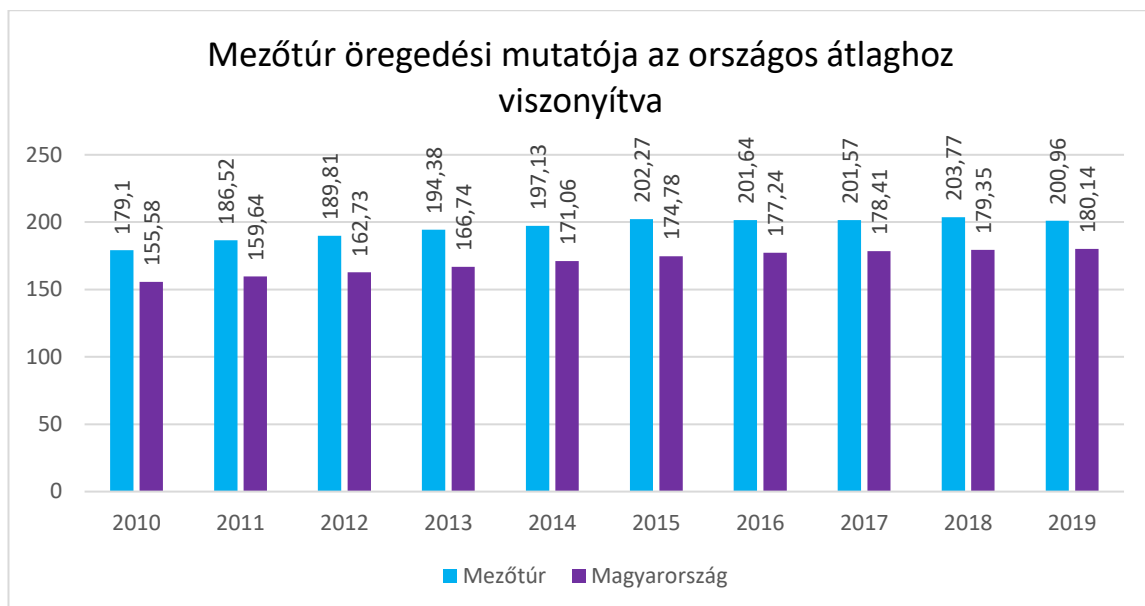

1. ábra: Vándorlási egyenleg ezer lakosra vetítve Mezőtúron

Forrás: teir.hu adatai alapján saját szerkesztés

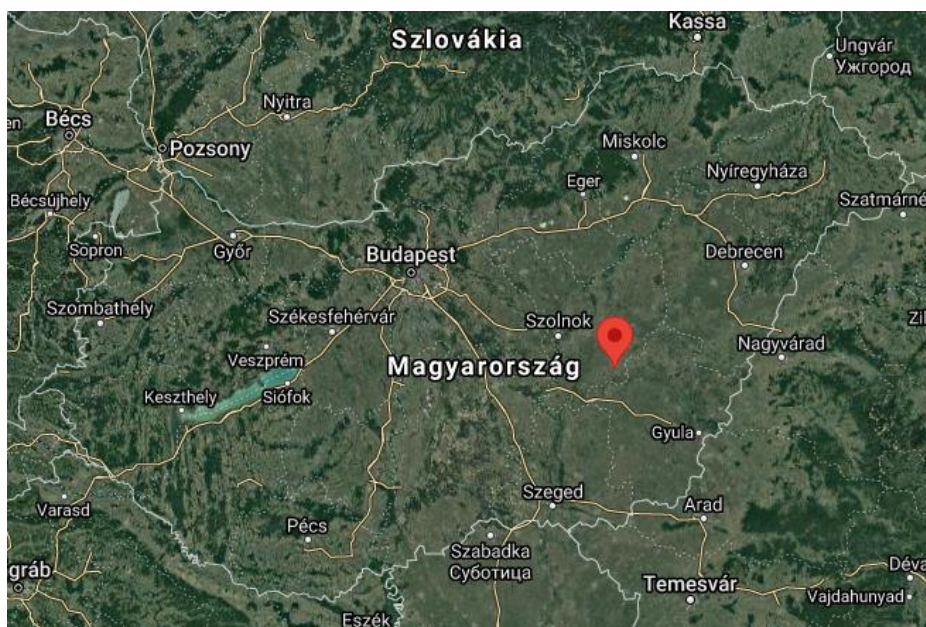
A város, lakónépességét tekintve folyamatosan fogy, 2010-ben a lakónépesség száma 17.620 fő, míg 2019-ben 15.935 fő volt az ott élők száma. A természetes szaporodás/fogyás arányát tekintve a természetes fogyás jellemzi, ugyanis a halálozások éves száma rendre magasabb az élveszületések számánál. Meglepő azonban, hogy a 2018-as évtől kezdve a vándorlási egyenleg pozitív irányt vett fel, tehát az odavándorlók száma magasabb lett az elvándorlóktól (1. ábra) [22].

A TEIR adataiból az is látszik, hogy a város népessége előregedő. A 18 és 59 évesek közötti korosztály - akik jelentősége a munkavállalásban nagy - állandó lakónépességben jelen lévő száma folyamatosan és konzisztensen csökken. Az öregedési mutató (vagyis az állandó népességből 100 0-14 évesre jutó 60-x évesek száma) az országos átlaghoz képest (108,14) jóval magasabb (200,96) (2. ábra).

2. ábra: Mezőtúr öregedési mutatója az országos átlaghoz viszonyítva

Forrás: teir.hu adatai alapján saját szerkesztés

3. ábra: Mezőtúr elhelyezkedése;

Forrás: maps.google.com alapján saját metszet; 2021.

Mezőtúr (3. ábra) leírása a történelemben igen korán megjelenik: az első írásos emlék a településről az 1205-1235 közötti időszakból való, míg várossá alapító levele 1378-ban kelt. A várossá alapítás során a település vásártartási jogot kapott, és a később híressé vált „Túri Vásár” jó lehetőséget adott a város kisiparosainak és kézműveseinek a portékájuk értékesítésére. Így, a kereskedelem mellett a kézműipar is felvirágzott, többek között a tímárok, a korsósok, a csizmadiák, és a fazekasok is, melyek közül az utóbbiak a mai napig öregbítik a város hírnevét.

Az oktatás szempontjából is nagy múltra tekint vissza a város, hiszen a Mezőtúri Református Kollégium 1530-as alapításával hazánk egyik legrégebbi középiskolája. Az iskola nemrégén átadott könyvtára és a kollégium, valamint a Református Nagytemplom református látogatóközpontként fogadja a látogatókat.

A 19. század után a város fejlődése megtörni látszott: a tőkés, nagyipari átrendeződésnek a kisiparosok látták kárát, nagyipari üzem pedig nem sok létesült a városban. Ilyen üzemek a Téglagyár és az Ilona malom voltak, többek között. Ennek a hanyatlásnak meglett az eredménye: a megyében található másik nagyobb város és a jelenlegi megyeszékhely, Szolnok, népesség és gazdaság tekintetében a 19. század végére lekörözte Mezőtúrt.

A szocializmus időszakában a mezőgazdasági termelészövetkezetek létrehozásával, és azok gépesítésével a felszabaduló munkaerő nem talált állást, így elvándorlása kényszerült. Ezt a folyamatot csak az 1970-es évek végére sikerült megállítani, középüzemek betelepülésével [4].

A városra napjainkban is jellemző a fazekasság, valamint a mezőgazdasági tevékenységek végzése. Az agráriumban nekem is számos tapasztalatom van, hiszen a szűk és a tágabb családi körben is sokan foglalkoznak mezőgazdasággal, őstermelőként. A város külterülete alkalmas a szántóföldi növénytermesztésre, a KSH adatai szerint a mezőtúri járásban az egy gazdaságra jutó birtokterület 24,9 ha, amely Mezőtúrra pontosítva 30,4 ha. Ez az országos átlagot tekintve a tematikus térkép színezete alapján egy fokozattal jobbnak számít a legelaprózódottabb térségeknél, azonban még mindig nagyon szétdarabolódott birtokszerkezetet feltételez [6].

A turisztikát tekintve Mezőtúr az utóbbi időben koncentráltan fejleszti idegenforgalmát, Európai Unió támogatások segítségével. Annak érdekében, hogy a városban a kapott támogatások minél ésszerűbben és hatékonyabban kerüljenek felhasználásra (és ezzel megfeleljenek az EU alapelveinek is), a város létrehozta a Mezőtúri Turizmusfejlesztési Kft.-t. A megalakult cég 2018. július 1-el kezdte meg tevékenységét, mely magában foglalja a város meglévő turisztikai értékeinek megőrzését, és az adottságok kedvező kihasználását [7]. A Kft. weboldalán igen hasznos információkat lehet megtalálni a városról, az ottani programlehetőségekről és látnivalókról, különböző letölthető anyagok révén, pl. térképek és röplapok formájában. Mezőtúr egyelőre a hagyományokra építkezik a turizmus terén, azonban a településen keresztül folyó Hortobágy-Berettyó főcsatorna és a hozzá tartozó partszakasz az aktív turizmus felépítésére is lehetőséget ad.

2.6.2. A Hortobágy-Berettyó

A Hortobágy-Berettyó főcsatorna szerves részét képezi Mezőtúr városának, ugyanis a vízfolyás kettészeli a települést. A csatorna eredete nem teljesen természetes, ugyanis jelenlegi formáját a folyószabályozások során érte el.

A Berettyó folyó szabályozása szükségszerű volt, ugyanis a XIX. századig az Alföld Hortobágytól délre eső területeit a Nagy-Sárrét mocsárvilága jellemezte, amit a folyó vize táplált. Ez gyakran vezetett árvizekhez és természetesen a mezőgazdasági művelést és az ipari fejlődést is visszavetette. Így tehát a folyószabályozás és a mocsárvilág lecsapolása elkerülhetetlennek látszott. A szabályozási munkák ugyan nem voltak zökkenőmentesek, azonban először Huszár Mátyás, majd Bodoky Károly tervei alapján (körülbelül) 1818-tól kezdődően 1865-ig a Berettyót több lépcsős folyamat keretein belül elzárták a Nagy-Sárrétől. A vízrendezési munkálatok 1890-re fejezték be (4. ábra) [9].

A folyószabályozásról Babák Krisztina 2010 évi PhD értekezésében lehet bővebben olvasni. Tanulmányában leírja, hogy a folyószabályozások előtt milyen kihatással voltak a folyók és az árvizek az Alföldre és az ott élőkre egyaránt. Habár a folyó kiöntései a mezőgazdaságra kedvező hatással voltak a lerakódó iszapréteg miatt, azonban ha egy évben két árhullám vonult le, előfordulhatott, hogy egy egész évre víz alá került az adott terület. Így, a Berettyó szabályozásának fő célja az árvizek megfékezése és (állandó) mezőgazdasági területek nyerése volt. A vízrendezés sikeresnek volt mondható, az új kiásott folyóhálózat (mely nem csak a Berettyót és a Nagy-Sárrétet, hanem a Körösöket is érintette) stabilizálta az árvizek levonulását, időben és térben is. (Babák, 2010.).

A Hortobágy-Berettyó főcsatorna földrajzilag meghatározva tehát a Hortobágy-folyó Ágota-halomtól délre eső szakasza, egészen a Hármaskörösig terjedő torkolatig. Ennek helyén a szabályozási folyamatok megkezdése előtt még a Berettyó folyt, és a Hortobágy-folyó csupán a Berettyó mellékfolyójaként funkcionált. Természetesen, az eredeti vízfolyások jóval meanderezőbbek voltak a mostani csatornánál, azonban ezeket a kanyarulatokat levágták (és főként a torkolathoz közel eső részen) holtággá szelídítették. A csatorna fő funkciója környékbeli vízgyűjtők vizének összegyűjtése, és a Hármaskörösbe vezetése, vízgyűjtő területe 5771 km². A víz legnagyobb mélysége 3 és 5 méter körül mozog, vízjárása meglehetősen változó. Közepes kisvízi hozama Karcagnál 0,26 m³, de az árvízi maximum elérése esetén akár 90 m³ is lehet. Két árhullám jellemzi, egy koratavasszal, egy pedig koranyáron. A vízmozgása nagy általánosságban meglehetősen lassú, ezért jelentős mértékű a meder feltöltődése [9].

szakemberek, az MTÜ közlése szerint azonban nagy általánosságban az aktív turisztika iránt a fiatalok és a középkorúak, férfiak, magasabb iskolai végzettségűek és a magasabb jövedelműek érdeklődése a nagyobb arányú [8].

A magyarországi aktív-és ökoturisztikai helyzet meghatározására (leginkább a turisztikai kereslet felmérésére irányulóan) 2017-ben az MTÜ és az Universitas-Győr Nonprofit Kft. közös kutatómunkát végzett. A kutatómunka keretein belül egy általános és öt tematikus kérdőív segítségével kívánták felmérni a több, mint 2500 fő megkérdezett üdülési szokásait. A felmérés eredményeképp meg tudták határozni az említett két turisztikai kategória altermékeihez való lakossági hozzáállást. A felmérés eredményéről egy tanulmányt is készítettek, melyet a Turizmus Bulletin 2019-ben közölt le. (Mártonné;Császár., 2019.).

A tanulmány általános bevezetésében felvezeti a kutatás indokoltságát jelző körülményeket. A magyar társadalom átalakulása, az, hogy egyre inkább trenddé vált az alsóbb társadalmi rétegekben is egy mozgékonyabb, aktívabb életforma és ezt lehetővé tette a technológiai, valamint a turisztikai kínálat fejlődése, indokoltta az addigi kutatási eredmények frissítését. A tanulmány igen részletesen vizsgálta meg az altermékeket, a viszonylag általánosnak mondható falusi vendéglátástól kezdődően egészen a golfig.

A kutatás két szegmensből vizsgálta a válaszadók visszajelzéseit az aktív turizmussal kapcsolatosan: milyen rendszeresen végzi az adott szabadidős tevékenységet a válaszadó, valamint, hogy mennyire érdeklődik az iránt. A válaszokból kiderült, hogy az élen a túrázás és a kerékpározás végzett, 1000 főből 900 fő kipróbálta már, vagy valamilyen rendszerességgel végzi is azt. Hasonlóan kedvelik még az emberek a kempingezést, a hajózást, és a falusi turizmust is, a válaszok szerint 79,5%-a a hajózást, 71,7%-a a kempingezést, 69,5%-a a falusi vendéglátást is kipróbálta már. A lovaglás, az ökoturizmus, a vitorlázás (a teljesség igénye nélkül felsorolva) sokkal inkább háttérbe szorult, míg az extrém sport, a vadászat és a slow turizmus tekintetében a „sohasem próbálta ki” válaszkategóriára adott voksok száma meghaladta a 80%-ot (Mártonné, Császár; 2019).

Szintén ugyanazon felmérés eredményeként kimutatásra került az is, hogy a fent említett tevékenységeket milyen gyakran végzik a turisták. A cikk szerint: „népszerűségüket tekintve az altermékek három csoportra oszlanak: a kimagaslóan népszerű altermékek, amelyekhez kapcsolódó tevékenységet a megkérdezettek legalább fele végzett az elmúlt évben: a természetjárás, a sétahajózás, a kempingezés, a falusi vendéglátás, valamint a kerékpározás. Az első helyen a természetjárás áll, a válaszadók 79%- a már túrázott utazása során. A következő három helyen álló tevékenység a sétahajózás: 66%, a kempingezés: 62%, és a falusi vendéglátás: 61% (...), az ötödik helyen álló kerékpározást is a válaszadók több mint fele (56%)

végezte már utazás alkalmával. Közepesen népszerű termékek: a kalandtúra, az evezés, az ökotúrán való részvétel, a horgászat és a téli sportok, mint a sísülés, a snowboard és a sífutás. Ezeket a termékeket nagyságrendileg minden harmadik/negyedik válaszadó végezte már utazása során. A legkevésbé népszerű termékek között kapott helyet a vitorlázás, amelyet minden ötödik megkérdezett jelölt meg. Ezt követi a lovaglás, az extrém sportok és a futóverseny, amelyeket már kevesebb, mint 20% jelölt meg. Végül, a golfozás és a vadászat már olyannyira réteg tevékenységnek számít, hogy mindössze 7-9% végezte a vizsgált időszakban. A slow turizmus kiugróan alacsony népszerűségnek örvend, amely a kérdezői tapasztalatok szerint a kifejezés ismeretlenségéből fakad” (Mártonné, Császár; 2019.).

A fentiekből látszik, hogy mennyire sokrétű a hazai aktív turizmus szegmense, hány fajta tevékenységet választhatnak az aktívan kikapcsolódni vágyók. Azonban, a Turizmus 2.0 stratégia (amely átdolgozott kiadvány a koronavírus-járvány miatt 2021 májusában jelent meg) szerint a lejjebb maradt szakágak is növekedést mutatnak, és új tevékenységek is jelentek meg. Az internet és a közösségi média nagy hatással van a turizmusra is, és a kiadvány azt is megerősíti, hogy az interneten megjelenő trendek miatt az egészségtudatos vonalba mindenképpen beleillik az aktív-és ökoturizmus is. Manapság a világhálón megjelenő tartalmak hatalmas befolyással rendelkeznek a felett, hogy a felhasználók milyen irányba forduljanak, és a tudatos fogyasztói magatartás és az egészséges életmód kifejezetten divatosá vált az utóbbi időben: ez nagyon kedvezően hat az ökoturizmusra. Az internetnek köszönhető az is, hogy a kalandturizmus helyszínei könnyebben megismerhetők így a szakág egyre növekvő népszerűségnek örvend világviszonylatban is, valamint megjelent e mellett egy új kifejezés is, a „glamping”: „a divatos, különleges helyeket, élményeket kereső, jellemzően fiatal kempingezők, akik szeretik az organikus, holisztikus helyszíneket és szolgáltatásokat” (Turizmus 2.0 - NTS2030 kiadvány, 2021).

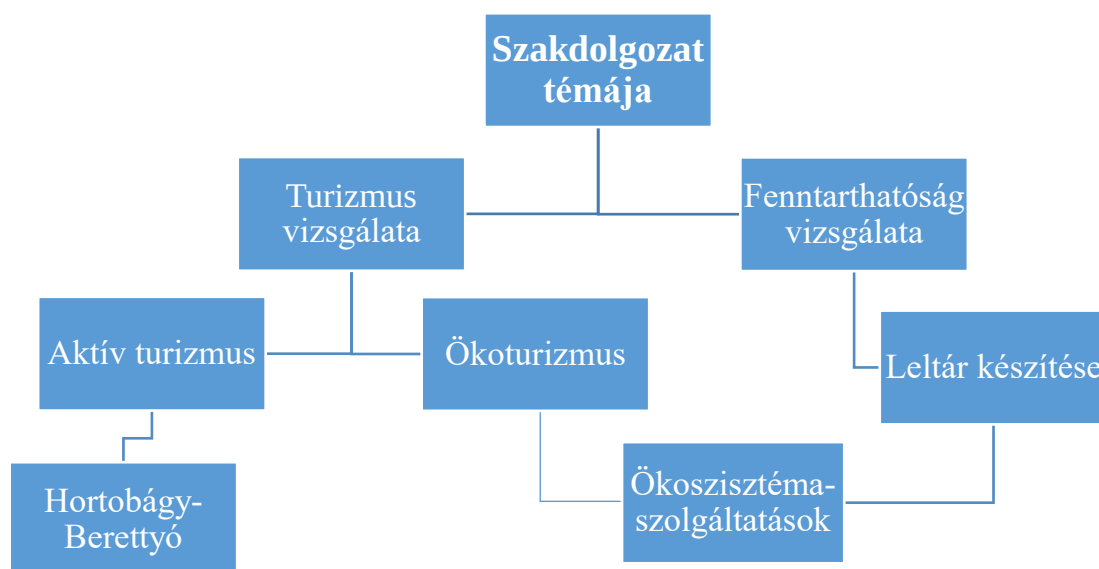
Ez a vonal mindenképpen támogatandó, hiszen a természetalapú turizmus nagy előnye, hogy a turisták költségeinek nagyobb része a felkeresett desztinációban marad, és nem vonul ki nemzetközi cégekhez. Ugyanakkor, a turisták nagy része belföldi állampolgár, ez alól releváns kivételt a futóturizmus és a vadászturizmus képvisel: előbbinél nagyjából 20%-ban, míg utóbbi esetében körülbelül 30%-ban vannak jelen külföldi turisták (NTS2030–Turizmus 2.0 Stratégia, 2021).

3. ANYAG ÉS MÓDSZER

A szakdolgozathoz kapcsolódóan primer kutatást végeztem: egy, telefonon keresztül lefolytatott strukturált interjú keretein belül megkérdeztem a Mezőtúri Turisztikai Kft.

ügyvezető igazgatóját, Vasas Istvánt, hogyan látja Mezőtúr turizmusát, valamint milyen kitekintéseik vannak a jövőre nézve. Az interjú három részből áll: az első részben Mezőtúr és a turizmus összefüggéseivel kapcsolatban érdeklődtem, az itt megtalálható kérdések leginkább a jelen helyzetre összpontosítanak. A második részben a Mezőtúrt átszelő Hortobágy-Berettyó főcsatornáról beszélgettünk, a kapcsolatról a város turizmusa és a főcsatorna között. Itt egyaránt kérdeztem a jövőre vonatkozóan a fejlesztési terveikről, valamint a jelenlegi felhasználásról is, összesen tíz kérdésben összefoglalva. Az interjú harmadik részében a kitekintés volt a kérdőív lényege: a különböző beruházásokról és pályázatokról érdeklődtem, valamint, hogy ezekben a Turisztikai Kft-nek milyen szerepe volt. Az interjú összesen 27 kérdést tartalmazott, és kb. egy óras hanganyag készült el belőle, 2020.11.23-án.

A dolgozatban megemlített Túra Kamra kezdeményezés elindítójával, Dr. Barancsi Ágnessel is készítettem egy interjút 2020. februárjában, melyek eredményét jelen dolgozatban is fel tudtam használni.

5. ábra: A szakdolgozat tematikájának felépítése, forrás: saját szerkesztés

A szakdolgozat konkrét célja az, hogy a fenti ábrán (5. ábra) bemutatott témák elemzése után megállapítsam, milyen turisztikai állapotban van Mezőtúr, milyen célokat lehet meghatározni ennek kapcsán, és hogy a kitűzött célok megvalósítását tekintve hol tart jelenleg a város. A témában kiemelten fontosnak tartottam a fenntarthatóságot is elemezni, ugyanis szerintem a jelen és következő generációk egyik legfontosabb szem előtt tartandó tényezője lett a természeti környezet védelme. Így, ha úgy tetszik, a szakdolgozat második pillérét ez alkotja.

Ehhez kapcsolódóan, a szakirodalomkutatás során megvizsgáltam, hogy egészen pontosan mit is értünk fenntarthatóság alatt, majd elkészítettem Mezőtúr vonzerőleltárát, két aspektusból:

ember alkotta értékek és természeti értékek. A két szemszögből készített leltárat összekapcsoló tényezőként az ökoszisztéma szolgáltatásokat hoztam fel, mint ami nagyszerű lehetőséget biztosít az értékek felhasználására, azok megőrzésével. Ez manapság szintén sokat vitatott terület, hogyan lehetne a már meglévő értékeket hasznosítani.

Ezen felül, a kutatás másik módszere a vonatkozó szakirodalmak és rendelkezésre álló adatok kielemezése volt, a felállított hipotézisek megerősítésére vagy megcáfolására. Az interneten fellelhető adatbázisok (TEIR, KSH, stb.), valamint a témában előzetesen született tanulmányok, és az elkészített interjú összevetése az általam tett kijelentésekkel meghatározhatja azt, hogy Mezőtúr turizmusa milyen irányban halad. Ebben ugyancsak a segítségemre voltak a különböző internetes felületek, közösségi média oldalak, ugyanis Mezőtúr város és az őt képviselő személyek aktívak a közösségi médiában is.

A különböző, dolgozatban megemlített turisztikai értékeket fényképekkel is tudtam dokumentálni, hiszen mezőtúri származásom lévén gyakran látogatok haza, és elég jól ismerem a várost is.

4. EREDMÉNYEK

4. 1 Mezőtúr turisztikai kínálata

A turizmus már a város 2015-ös településfejlesztési koncepciójában is említésre kerül, mint kitörési pont. A koncepcióban az épített környezet fejlesztésében és a természeti környezet megóvására fektetik a hangsúlyt, a fenntarthatóságot kiemelve. A térségi együttműködést is figyelembe veszi a dokumentum, mint a turizmus meghatározóvá válását segítő komponens. A dokumentumban tehát kiemelt figyelmet kap a turizmus és az alábbi turisztikai vonzerőleltárban szereplő értékek is felsorolásra kerültek benne. Ez mindenképpen pozitívként tekinthető a város fejlesztésével kapcsolatosan. (Mezőtúr Város Területfejlesztési Koncepciója, 2015).

4.2 Turisztikai vonzerőleltár

4.2.1 Kulturális, ember alkotta értékek

A látnivalók terén is látszik, hogy Mezőtúr a hagyományok városa. A városban járva múzeumokat, emlékműveket tudunk megtekinteni, amelyek mind valamilyen történelmi eseményhez vagy a város hagyományaihoz köthetők. Mezőtúr komolyan veszi az utcakép és településkarakter védelmét, így a városban három védettségi fokozat található meg, mely magában foglal műemléki környezetet és helyi értékvédelmi területet is.

Műemléki környezetnek tekinthető a Kossuth tér, a Kálvin tér, a Kossuth út, Dózsa György út, a Rákóczi út, Garibaldi út, a Pétery Károly út, József Attila út, Táncsics út, Csokonai

út, Stormfeld Aurél út és a Hortobágy-Berettyó töltése által lehatárolt terület is. Az alábbi felsorolásban szereplő épületek nagy többsége szintén országos műemléki védelem alatt álló épület, azonban az általam összeállított listából kimaradt a Vasútállomás épülete (másodfokú műemlékvédelem), és a Kossuth-ház (harmadfokú műemlékvédelem). Helyi védelem alatt több épület is áll, szám szerint 16. A helyi védelmű épületek a város megjelenését adják, nagyban hozzájárulnak Mezőtúr jellegzetes utcaképéhez, ezért védelmük fontos, azonban jó néhány közülük felújításra szorul. A védelemre kijelölt épületek többsége a Kossuth téren, a Dózsa György úton, a Kossuth úton, a Petőfi úton és a Szabadság téren áll. (Mezőtúr Város Területfejlesztési Koncepciója, 2015).

4.2.1.1 Túri Fazekas Múzeum

Első példaként a Túri Fazekas Múzeumot tudnám megemlíteni. A fazekasság alapvető értékeket képvisel jelenleg is a város életében, és a múltra visszatekintve korábban ez csak erősebben volt jelen. A Turisztikai Kft.-vel készített interjú keretein belül Vasas István kifejtette, hogy a település ugyanolyan erősen igyekszik építkezni a hagyományokra, mint a természeti adottságokra. A Túri Fazekas Múzeum nem csupán egy épületben megjelenő tárlatot takar: a városban három különböző helyszínen tekinthetők meg a túri kerámiák: a Túri Fazekas Múzeum a Bajcsy-Zsilinszky úton található meg, az ún. „Bolváry-kúria” épületében, oldalán a „Múzeum” felirattal. A Badár Emlékház és Műhely a Sugár úton, míg a Draskovits Kerámiagyűjtemény a Petőfi Sándor úton található meg, a volt színház épületében. A múzeum gyűjteményében valamivel több, mint 8.000 db kerámia található meg, ez európai szinten nézve is elismerésre méltó szám. A kiállításokat tekintve van állandó és vannak időszakos kiállítások is, valamint a múzeum részét képezi egy könyvtár is. A múzeum a kulturális életből is kiveszi a részét: nem csak a gyűjtemény kezelését tekinti feladatának, hanem a fazekasságtól eltérően egyéb kulturális, múzeumpedagógiai, képzőművészeti programokat is szervez, előadássorozatoknak ad helyszínt, vásárokat rendez [10].

4.2.2.2 Templomok

Mezőtúr másik jellegzetessége a protestantizmus, és az ehhez kötődő oktatás. A város sok-sok évtizeden keresztül volt a reformáció egyik fellelegvára, ennek nyomát a mai napig őrzi a település. A városban azonban nem csak a két református, hanem összesen öt templom található meg: két református, egy római katolikus, egy evangélikus és egy zsidó.

A református templomok tekintetében a két épület között igen nagy a stílusbeli eltérés: a főtéren álló belvárosi templom egyszerű, klasszicista jellegével „őrzi” a főteret (6. ábra). Az épület eredetileg barokk stílusban épült, a későbbiekben került klasszicista átalakításra. Első

fokú műemlékvédelem alatt áll. A templom a Berettyó-parton, a főtéren áll, a Református Általános Iskola tövében, valamint néhány tíz méterre a Református Gimnáziumtól. Ebből kifolyólag, a református oktatásban részesülő diákok rendszeresen látogatják a templomot, emellett egyházi rendezvényeknek is teret ad.

6. ábra: Mezőtúri Belvárosi Református Nagytemplom;

Forrás: saját kép

„A templom történelmi nevezetessége, hogy az 1731-es I. Carolina Resolutio idejében épült. Ebben az időben a protestánsoknak nem volt szabad utcára néző templomot építeniük, ezért később a négy jón oszlopon nyugvó tornáccal kiegészítve csinosították formáját” [11].

Ezzel szemben, az úJVárosi református templom jóval kisebb alapterületű, sárga nyerstéglából épült, neogótikus stílusban. Az épület másodfokú műemlékvédelem alatt áll. A templom építése a millenniumhoz kötődik, átadására 1896-ban került sor, az úJVárosi reformátusok vallásgyakorlására [11]. A templom puritánságában nem követi a belvárosi templomot, stílusából fakadóan egészen különlegesen fest sárga falaival és csúcsos boltozataival. A templomhoz tartozik egy nagy templomkert is, melynek rendbetételére az utóbbi időben nagy gondot fordított a helyi református gyülekezet. A kert mellett az egyik helyi általános iskola található, így a templomkertben egy játszótér is található. A belvárosi templomhoz képest a „kistemplom” kevésbé kihasznált, de istentiszteleteket, kereszteleket és esküvőket rendszeresen tartanak ott is.

A katolikus templom szintén oktatási intézmények mellett áll, a katolikus általános iskola és óvoda várja a környék gyermekeit. A Szent István Katolikus Iskola és Óvoda épületei 2012-ben kerültek egy nagyléptékű felújításra, így ma a tanulók modern környezetben folytathatják tanulmányaikat [12]. A klasszicista stílusú épület másodfokú műemlékvédelem alatt áll. Az evangélikus templom 1926-ban épült, eklektikus stílusban, és hasonlóan a katolikus templomhoz, ez is a protestáns többség mellett élő, kisebb létszámban jelen lévő evangélikusok vallásgyakorlására épült.

A városban az izraelitáknak is került emelésre egy templom. Az épület 1830-ra épült fel, klasszicista stílusban elegánsan emelkedik a református gimnázium mellett. Az épület másodfokú műemlékvédelem alatt áll. Az építményt azonban nem vallásgyakorlásra használják, ugyanis 1966-ban a város megvásárolta a hitközségtől a zsinagógát, jelenleg pedig múzeumként használják [13]. Jómagam is jártam már ott a helyi alkotók kiállításait megtekinteni.

4.2.2.3 Kossuth Lajos tér

7. ábra: Mezőtúr főterének részlete, háttérben a Városházával

Forrás: saját kép

A város látképéhez nagyban hozzájárul annak főtere, melynek látképe a századforduló környékére kezdte felvenni mostani arculatát. Mezőtúr központja egy négyszögletes tér, melyet a legkülönbélebb funkciójú épületek ölelnek körbe, közvetlenül a Hortobágy-Berettyó szomszédságában. Elsősorban, a Belvárosi templom, amely a Városházával szemben található,

az előzőekben már tettem róla említést. A jelenlegi Városháza a 20. században épült, dr. Spett Ernő polgármester kezdeményezésére, amikor is Mezőtúr egyéb részein is városszépítő munkálatok folytak (7. ábra) [15].

A Városháza mellett áll a Tűzoltólaktanya is. Az épület az 1886-ban megalakult önkéntes tűzoltóegylet központjaként épült meg, a városi tanács kezdeményezésére. Jelenleg nagyjából eredeti formájában áll ma is, bővítve, de rendeltetésének megfelelően használják, valamint 2012-ben egy teljes körű felújításon is átesett. Az épület előtt egy lóvontatású, kézi működtetésű tűzoltószer van kiállítva, a mezőtúri tűzoltóság 100. évfordulójára emlékezve [14] [16].

A Nemzeti Szálloda és Borostyán étterem 1894-ben épült, a tér délnyugati oldalán található. Az épületet egy mezőtúri kereskedő építtette, szállodaként 1897-től kezdve funkcionál. Nagyban hozzájárul a város turizmusához, ugyanis Mezőtúr belterületén a legnagyobb szálloda (a Hercegasszony Birtokot leszámítva, ami a város külterületén fekszik) [14].

Habár nem a Főtéren található épületekkel kapcsolatos, de mezőtúri lakosként érdekesnek tartom kiemelni a már előbb megemlített Úri Muri című regényt, Móricz Zsigmond tollából. A regényt a szerzője 1928-ban írta, és jellegzetessége a túriak számára, hogy Mezőtúron játszódik a történet. Így aztán városiként be lehet járni a történet helyszíneit, mint pl. az Úri Casinót, Csugart, a Szenttamási kastélyt, a Csergettyűnek nevezett pusztaságot és a Sárga Rózsa kocsmát, ami a főtértől nem messze található, és jelenleg egy társasház, valamint üzlet működik a helyén, és csak egy emléktábla jelzi a hely jelentőségét.

A Bazár és az Úri Casino is szerves részét képezi a város látképének. A tér déli oldalát elfoglaló épület a Bazár, mely párizsi mintára épült, eklektikus stílusban, és a település első emeletes épülete volt. Földszintjét – a múlthoz hasonlatosan – jelenleg is üzletek alkotják. Az épületsor végén a Postapalota található. A Casino a millenium tiszteletére épült, 1896-ban, a városlakók adományaiból. Először a városi olvasóegyletnek adott helyet, híres vendégek is megfordultak benne: Jászai Mari és Kodály Zoltán is ellátogatott a túriakhoz. 1925-ben Móricz Zsigmondot is vendégül látta a hely. Az 1955-ben állami tulajdonba került épület 1992-ig tisztiklubként funkcionált, majd hosszú időn keresztül üresen állt. Jelenleg egy mezőtúri születésű férfi tulajdonában van, aki a 2010-es évek elején felújíttatta, az emeletet szállodai szobaként berendeztette, a földszinten és a pincében pedig kulturális események helyadására alkalmas termékké alakíttatta [17].

4.2.2.4 Zsindelyes fogadó

A Zsindelyes-fogadó a volt Főiskola épületével szemben áll, régen híres vendégfogadó volt, azonban manapság eléggé visszaszorult Mezőtúr vendéglátóegységeinek listáján. A helyiség jelenleg is üzemel, szállóként és étteremként egyaránt.

4.2.2.5 Hercegasszony-kastély

A Hercegasszony-kastély talán az egyik legismertebb fogalom azok körében, akik turistaként Mezőtúrra látogatnak. A romantikus eredetű birtok Lelbach Irén, Habsburg Albert főherceg felesége egykori tulajdonát képezte, amit ajándékba kapott hitvesétől. Az épület elhelyezkedését tekintve a Körös Túrtoi-holtága és Pusztabánréve között helyezkedik el, jelenleg 13 szobával várja vendégeit, festői környezetben. Az épület harmadfokú műemlékvédelem alatt áll. A hotel igyekszik a természeti közelségre helyezni a hangsúlyt, valamint elegánsan hangolja össze a modern belső felszerelést a régi kort idéző hangulattal. A szállodában működik az Irene bisztró, mely a weboldal szerint a helyi őstermelőktől beszerzett alapanyagokkal működteti konyháját, ezzel is segítve őket. A szálloda e mellett esküvőszervezésre is specializálódott [18].

Kínálatát honlapján meg lehet tekinteni, valamint aktívan jelen van a közösségi médiában is. A hotel legnagyobb hátrányát annak megközelíthetősége jelentette, azonban 2021-ben a Mezőtúrral összekötő útszakaszon felújítást végeztek, így sokkal egyszerűbbé téve az odajutást a szállóvendégeknek.

4.2.2 Rendezvények

Mezőtúr története igen régre nyúlik vissza. A mezoturistak.hu oldal szerint Mezővárossá nyilvánító oklevele 1378-ból Nagy Lajos királytól származik, így jogosan lehet történelmi városnak nyilvánítani. Ezt a hagyományőrzést igyekszik szem előtt tartani a város vezetése, mikor a turizmus kialakításáról van szó.

Erre jó példa az évente megrendezett Turi Vásár is, amely a város vásártartási hagyományára építve csalogatja a turistákat.

Talán Mezőtúr jelenleg a rendezvények szempontjából van a legjobb helyzetben, hiszen, ha a fiatal korcsoportra tekintünk, a városban kerül megrendezésre az EastFest, amely Magyarország és a Kárpát-medence tíz legnagyobb könnyűzenei fesztiváljának egyike, és több, mint 50 ezres látogatói létszámmal rendelkezik (8. ábra).

A fesztivál jelen van a legnépszerűbb közösségi oldalakon, jól kiépített honlapja van: az eastfest.hu, folyamatosan tartja a kapcsolatot az érdeklődőkkel, még úgy is, hogy a 2020-as és 2021-es évben a koronavírus-járványra tekintettel a fesztivál elmaradt.

8. ábra: EastFest 2016-ban

Forrás: eastfest.hu; 2021.

Másik jó példa az Önkormányzat által szervezett ArTúr Fesztivál és Túri Vásár, ezek még olyan rendezvények, amelyek a kulturális és könnyűzenei területen nagy létszámokat tudnak megmozgatni. Az utóbbi időszakban kerültek be új rendezvények is a meglévők mellé, mint például a Mezőtúri Karnevál, a Túri Halas Napok hagyományőrző- és gasztrofesztivál, illetve a Csillagfényes Advent Mezőtúr, amely kézműves vásárként és gasztronómiai rendezvényként van jelen a palettán. Ezeken a rendezvényeken a helyi kézműveseket, iparosokat, keramikusokat és fazekasokat próbálják meg segíteni.

4.2.3. Természeti adottságok

4.2.3.1. A Hortobágy-Berettyó

Ebben az esetben a természeti adottság kifejezés nem teljesen helytálló, hiszen a Hortobágy-Berettyó részben mesterségesen létrehozott csatorna. Helyén a vízszabályozási munkálatok megkezdése előtt még a Berettyó vize folyt, azonban ma a Hortobágy, és a Kelet-Nyugati főcsatorna vize táplálja. A várossal szoros összeköttetésben áll, és ez már a város alapításával is összefügg: a Berettyó folyót a XV. század végéig Túrnak is nevezték, innen ered Mezőtúr nevében a túr-tag [9].

A vízfolyás élővilágát tekintve különböző halakban gazdag. Sallai Zoltán 1996-os tanulmányában megvizsgálta a főcsatornában jelen lévő halállományt: szerinte a Hortobágy-

Berettyó lassú folyású vize és dús parti növényzete a ponty szinttájának alsó szakaszán élő halfajoknak kedvez. Ilyen fajok például a bodorka, a vörösszárnýú keszeg, a karika keszeg, a dévérkeszeg, a ponty, a törpeharcsa és a sügér is. Ezeken a halfajokon kívül néhány igénytelenebb halfajta is képviselteti magát, mint például az ezüstkárász vagy a csuka, és kisebb mértékben egyéb halfajok is (Sallai, 1996). A szerző 2008-ban a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóságának megbízásából szerzőtársával újra megvizsgálta a KMNPI védett területét, vagyis a Hortobágy-Berettyó folyónak a Villogó-csatorna torkolatától a túrkevei Balai-hídig terjedő folyószakaszát, és újra összeállította a jelen lévő halfajták listáját: az előbbieken felsorolt fajták a későbbi dokumentumban is szerepeltek, mindösszesen 44 faj jelenlétét mutatták ki a kutatás során (Sallai, Orcsik, 2009). A horgászat ma is népszerű a Hortobágy-Berettyón, a part mentén sétálva szintén minden alkalommal lehet horgászokkal találkozni, télen-nyáron egyaránt.

Habár a város életében is egyre nagyobb jelentőséggel bír, azonban a főcsatorna egyáltalán nincs kihasználva adottságainak megfelelően. Azt érdemes azonban tudni, hogy a Hortobágy-Berettyó-főcsatorna, habár a városon keresztül húzódik, de magyar állami tulajdon. A belvárosi, töltés része a KÖTIVIZIG Szolnok Vízügyi Igazgatósághoz tartozik, a meder, illetve a túloldali töltés, ami Gyomaendrőd irányába tart, az pedig a KÖVIZIG Gyulai Igazgatósághoz tartozik. Így minden egyes beruházást csakis állami segítséggel lehet végrehajtani.

A Turisztikai Kft.-vel készült interjú elkészítése után az is kiderült, hogy a városnak vannak tervei e természeti adottság felhasználásával kapcsolatosan, de sajnos még nincs olyan állapotban, hogy a turizmusba érdemben be lehessen vonni. Pedig lehetőség lenne a turisztikai hasznosításra: a fent említett horgászaton keresztül a horgászturizmust ki lehetne alakítani, valamint a meder a sportturizmus meghonosítására is lehetőséget ad. Ehhez azonban az interjúban elmondottak szerint szükség lenne a meder kikotrására, hiszen a víz a tavaszi időszakban „kizöldül”, és a vízi növényzet a partvonal mentén igen jelentős felületet foglal el (9. ábra). A város ennek érdekében már előkészítette a Hortobágy-Berettyó rekultivációs tervét, melyet nem csak az interjúban részletezett az ügyvezető úr, hanem a város honlapján is nyomon lehet követni, hol tart éppen a folyamat.

9. ábra: A Hortobágy-Berettyó főcsatorna a közúti híd felől fényképezve

Forrás: saját kép

A terv elkészítéséről már 2020 novemberében is tudni lehetett annyit, hogy a 1567/2019. (X. 4.) Korm. határozat a Hortobágy-Berettyó, Mezőtúr belterületi szakasz szabályozása érdekében szükséges előkészítési, tervezési feladatok forrásának biztosításáról” című kormányhatározatban rögzítésre került a feladat forrásának biztosítása, valamint az előkészítési szakaszok megvalósítása, 2021.01.31-es határidővel. Ez a belterületi szakasz 1,9 km-t jelent, ez a mostani vasúti hídtól indulva a közúti hídon keresztül, 8,1 folyókilométertől a 6,2 folyókilométerig tartó szakasz. A határozatban az is szerepel, hogy az előkészítésben megvizsgálásra kerül a rekreációs célú, hajózást kiszolgáló kikötő létesítésének és a gyalogos-kerékpáros híd megvalósításának lehetősége is. A beruházás megvalósításával a határozat az Országos Vízügyi Főigazgatóságot, a létrejött építmények üzemeltetésével és vagyonkezelésével a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóságot bízta meg (Magyar Közlöny, 2019).

Az elkészülő tereprendezésből a városnak több dolog megvalósításához is sikerülne közelebb kerülnie: az Ügyvezető úr szerint a város egy várostörténeti kiállítást is szeretne megvalósítani, a mellett egy kávézót kialakítani, és egy városbemutató buszt is szeretne elindítani. Ezek helyszíne a Kossuth tér, mely a Berettyótól nagyjából egy percnyi sétára van. A kikötőfejlesztéssel a hajózásra tudna a város ráerősíteni, ugyanis a csatorna egy szakasza másodrendű vízi útvonal is. Régebben a hajózásnak egyébként sokkal nagyobb „kultúrája” volt a Berettyón is, habár akkor gabonaszállításra alkalmazták a vízi útvonalat. Most, a tervbeli

kikötő megvalósítással a város a sétahajózást szeretné kialakítani, mely turisztikailag nagy vonzóerő lehet a későbbiekben.

A város honlapján nemrég közzétételre került az is, hogy a tárgyalások a fejlesztés ügyében jól haladnak, és így elkészült az a vízszabályozási terv, amiről az elmúlt időszakban a megbeszélések folytak. A tárgyalások az érintett felek jelenlétével zajlottak, úgy mint a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság, a Hortobágyi Nemzeti Park a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal, Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztálya és Mezőtúr Város Önkormányzata [21]. E mellett, a város polgármesterének, Herczeg Zsoltnak a közösségi-média felületén is lehet tájékozódni a projekt haladásáról.

10. ábra: A Hortobágy-Berettyó és a város nevezetes tornyai a „Hidontúl”-i töltés felől

Forrás: saját kép

Az interjú során arra is kitértem, hogy van-e esetleg tervben olyan fejlesztés, hogy a város kulturális programjai összeköttetésre kerüljenek a Berettyóval, mint a város egyik meghatározó helyszínével (10. ábra). Erre azonban az elmondás szerint hiába voltak eddig próbálkozások, a nyári időszakban „kizöldülő” főcsatorna nem nyújt esztétikai látványosságot, valamint a víz sportokra is kevésbé alkalmas. Ennek ellenére, az évenként megrendezett lampionúsztatás és sárkányhajó verseny mindenképp pozitív irányú megközelítés, valamint a sportturizmus és a különböző rendezvények összehozása van még terítéken. Ezen felül, létezik a sárkányhajózáson kívül is rendezvény, amely a Hortobágy-Berettyóra (és a Körösökre) hívja fel a figyelmet: a horgászversenyt és halétel-készítő versenyt is magában foglaló, ún. Túri Halas Napok Hagyományőrző és Gasztronómiai Fesztivál évente megrendezésre kerül, és a gasztronómiát ötvözi a város hagyományaival. A fentiek mellett, a harmadik lépcsőfok a

kikötőfejlesztés és a belterület rendezése mellett a Hortobágy-Berettyó összekapcsolása a regionális turizmussal. A kezdeményezés leginkább az Aktív Magyarország által a Tisza-tónál létrehozott projektjére hasonlít. Az Ügyvezető úr szerint itt is hasonló szolgáltatásokat lehetne létrehozni, az aktív-és ökoturizmushoz kapcsolódóan, kapcsolódóan a Hortobágy-Berettyó, és a Körösök vidékéhez. A programba nem csak Mezőtúr, hanem a környékbeli városok is bevonásra kerülnének, úgy, mint Túrkeve, Szarvas, Békésszentandrás, Gyomaendrőd, Békés és Körösladány. Ez azonban egy jóval távolabbi terv, mint az első két pont, ami az előzőekben említésre került.

4.2.3.2 Körös-holtágrendszer

Ha már a Hortobágy-Berettyóról beszéltünk, a Körösök vidékét is meg kell említenünk, mint természeti adottságot Mezőtúron. A Körös-Maros Nemzeti Parkhoz tartozó Hármaskörös-folyó és hullámtere országos jelentőségű védett természeti terület, 1987 óta (11. ábra).

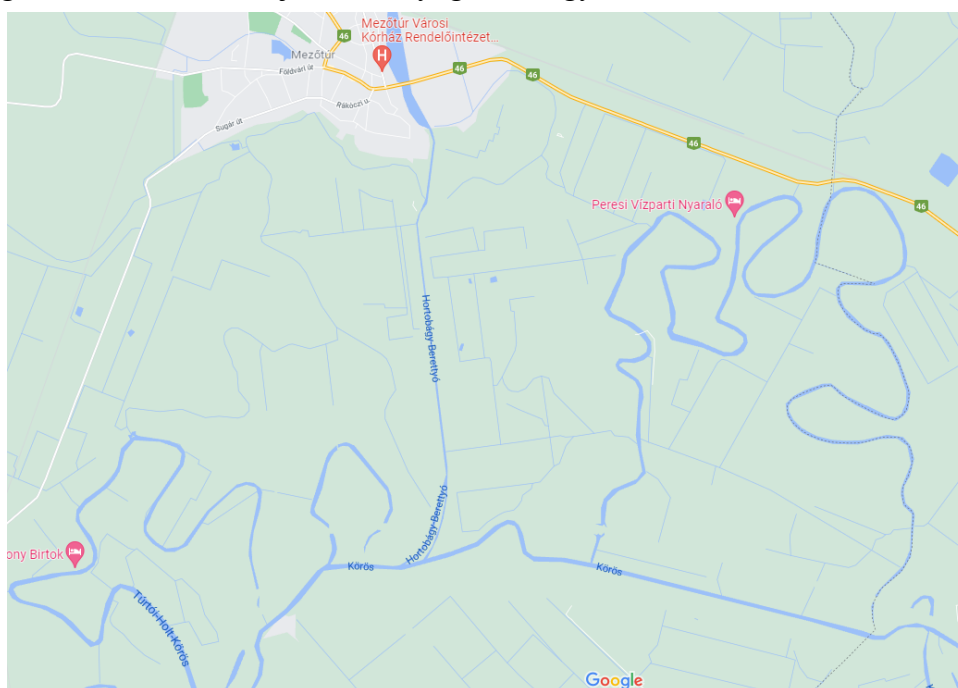
11. ábra: Hármaskörös

Forrás: gyomaendrod.com, 2021

Ezen kívül országosan védett területnek Mezőtúron csak a kunhalmok számítanak, melyek a város közigazgatási területén találhatóak (szám szerint 14 db), többnyire rossz állapotban. A város azonban a 2015-ös településfejlesztési koncepció szerint dolgozik azon, hogy a Berettyó folyó, a Szandazug, a Marász-zugi ősgyep, a Harcsás-holtág, a Túrtői holtág és a Bári halom alatti szikes gyepek is védett területté válhasson. Amennyiben ez megvalósul, a város sokat tesz azért, hogy ezek a területek minél tovább érintetlenül maradjanak, ezzel megőrizve őket az utókor számára, minél hosszabb időre. A városban Natura2000-es területek is találhatóak, melyek a Köröshöz is kapcsolódnak: a Szandazugi-legelő és a Hármaskörös kiemelt jelentőségű természet-megőrzési terület (Mezőtúr Város Településfejlesztési

kon koncepciója, 2015). Ugyanezen koncepció szerint, országosan a természetközeli élőhelyeket a nemzeti ökológiai hálózat kapcsolja össze. E szerint, Mezőtúron magterület, ökológiai folyosó és pufferterület is található. Mag- és pufferterületként nyilvántartott terület az Alsórészi Túlakörös erdeje és környezete, míg ökológiai folyosónak minősül a Hármaskörös hullámtere és holtágai, a Hortobágy-Berettyó és holtágai, a Szandazugi legelő és a Csordajárás 1 és 2 területek. A településrendezési terv szerinti tájképvédelmi területnek is az előbb felsoroltak számítanak, Pásztózug kiegészítésével. A tájkép megőrzése érdekében a helyi építési szabályzat a tájképvédelmi területre vonatkozóan külön előírásokat tartalmaz (Mezőtúr Város Településfejlesztési koncepciója, 2015).

A Körös és holtágrendszere tulajdonképpen nem a városon folyik keresztül, tehát nincs annyira szignifikánsan jelen az emberek életében, mint a főcsatorna, a holtágrendszer azonban így is megkerülhetetlen, és valljuk be: lenyűgöző is egyben.

12. ábra: A Körös Mezőtúrhoz közeli holtágrendszere;

Forrás: Google térkép, saját metszet

A folyószabályozásokkal lecsatolt Kőrös folyó lecsatolt szakaszai vadregényes tájat nyújtanak, és még a tapasztalt helyiek mindegyike sem tud eligazodni a kacsaringós, és a természet által elfoglalt holtágrendszeren (12. ábra). A holtágrendszer egyik kiemelt része az ún. Peres-holtág, amelyet a korosokvideke.hu az alábbi módon jellemez:

„A Peres holtág Mezőtúr és Gyomaendrőd közt található. Folyamszabályozáskor 1872-1894 között keletkezett az úgynevezett nagyegyenes átvágáskor. A két vége közötti négy kilométer hosszú átvágással az ártéren kívülre került a volt folyómeder, aminek hossza közel

28 kilométer. Ezzel Közép Európa leghosszabb holtágai közé tartozik. Vízfelülete megközelítőleg 174 ha. Mivel a két vége közt mindösszesen négy kilométer a távolság a huszonnyolc kilométeres hosszt sok, szinte egymásba hurkolódó kanyarok rendszerével éri el.

A tekervények miatt hihetetlen módon vannak olyan pontjai, amelyek közt a távolság vízen 3-4 km, szárazföldön pedig 50 méter. (...) Ezen kanyarulatoknak mindnek külön elnevezése van. A holtág alsó végétől haladva a következő sorrendben Töviskes-zug, Vakota-zug, Méher-zug, Pádár-zug, Simai-zug, Varjú-zug, Bogárczó-zug követik egymást. Ezeken kívül a Pereshez tartozik még sok kis név, amivel bizonyos helyeket illetnek. Körtefa, Melegvíz, Kápolnás dűlő, stb. Peres vadregényes partján a tájékozódásban és a helyismeretben nagy szerepük van a népi elnevezéseknek” [19].

A horgászok által nagyra becsült területről beszélünk, hiszen az interneten jó néhány weboldalt találunk, mely a természet kedvelőinek és ezen sport űzőinek szól, a holtágak horgászati adottságait elemezve, tapasztalataikat megosztva.

Ezt az adottságot nem csupán a horgászok, de mások is meglátták. A természet háborítatlanságát némileg csökkentti, hogy a holtág partszakaszának jó része nyaralókkal beépített, Mezőtúron ilyen nyaralóhely például a Peres. Szarvason egész holtágszakaszok vannak beépítve a Szarvasi Arborétumba, de a Vízisízház is felhasználja a holtágot. Szarvas városa tehát jó előjáró ezen két példa kapcsán, hogy hogyan lehetett a turizmust összekötni a holtág felhasználásával.

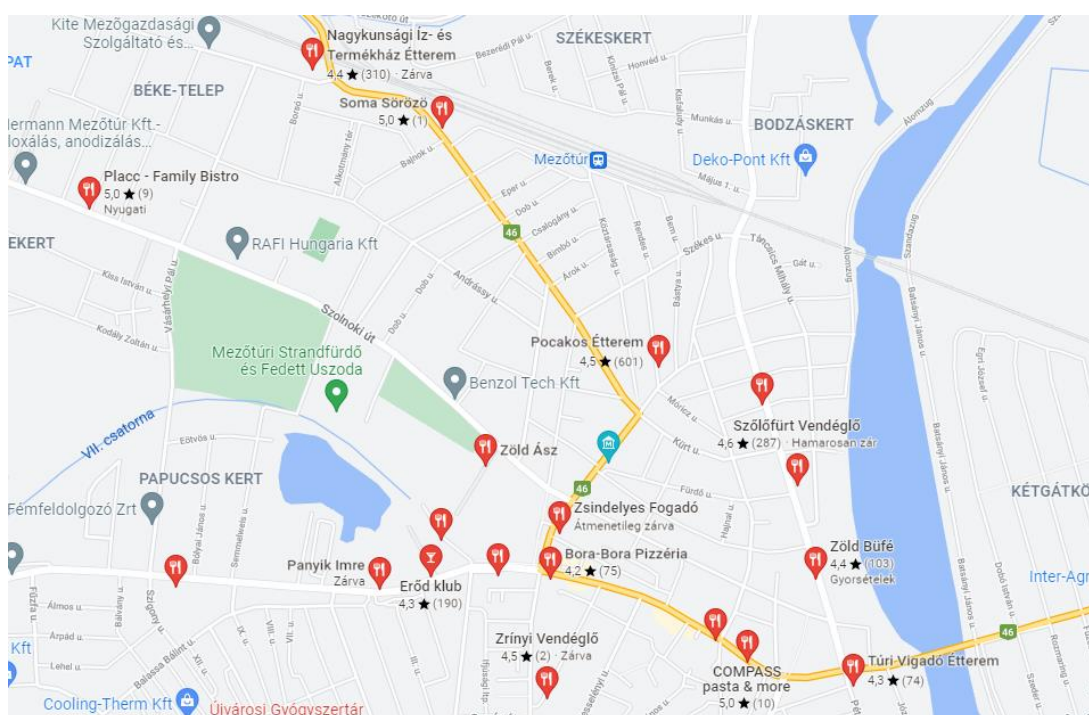
A holtágban rejlő turisztikai potenciált a Mezőtúri Turisztikai Kft. is meglátta. Azt már az előzőekben említettem, hogy a Hercegasszony Birtok kihasználta a holtág közelségét, és a kastély történelmi jellegét, és egy jól menedzselt szálláshelyet hozott létre. Azonban, a Kft. más irányba indult, és a hajózással szeretné kiaknázni ezt a meglévő adottságot. A nyaralóhajózás jó alternatíva lehet Mezőtúr számára, hiszen a Körösök vidéke egy olyan természeti érték, amelyet érdemes bemutatni mások számára is, azonban a part felőli megközelítés sokszor nehézkes az utak rossz minősége, és jóval nagyobb terhet is ró a környezetre, mint hajóról csodálni a természetet.

4.3 Turisztikai vonzerőleltár összesítése

Ember alkotta adottságok	Potenciális ökoszisztéma-szolgáltatások	Természeti adottságok
• Múzeumok • Templomok; Református Látogatóközpont • Főtér épületei • Szálláshelyek • Vendéglátó-egységek • Kulturális rendezvények • Alföldi táj - csordajárás és az egykori tanyavilág, kunhalmok	• A Hortobágy-Berettyó élővilága, halak és vízinövények • A Hortobágy-Berettyó partvonala és annak élővilága • A Körösi-táj szépsége, a holtágrendszer, "horgásziparadicsomok", fürdésre alkalmas vizek • Csendes vízparti környezet • Természeti adottságok a helyi termelők felhasználására	• Hortobágy-Berettyó főcsatorna • Körös-holtágrendszer • "Magyar ugar" - az alföldi táj, pusztaság

13. ábra: Turisztikai vonzerőleltár és a potenciális ökoszisztéma-szolgáltatások; forrás: saját szerkesztés

4.4 Helyi vendéglátó-egységek

14. ábra: Mezőtúr vendéglőjei a Google-térkép szűrőjét alkalmazva, 2021.09.21-én

Forrás: maps.google.com; saját metszet

Mezőtúr tekintélyes számú étteremmel és vendéglővel rendelkezik (14. ábra). A város különböző pontjain, de leginkább a belváros közelében maradván igyekeznek szolgáltatásaikkal kielégíteni a helyiek és az odalátogatók igényeit. A térképen bejelölt helyszínek közül vannak

nemrég nyílt helyek, és vannak olyanok, amelyek hosszú idő óta nyújtják szolgáltatásaikat a városban.

A városban a legismertebb helyek a Szőlőfürt Vendéglő, Pocakos Étterem, a Túri Vigadó Étterem, a Zsindelyes Fogadó, és a térképen nem jelölt Spaten-étterem, amely 1990 óta működik a Flóra-kút mellett a városban. Különlegesnek mondható a Nagykunsági Íz- és Termékház Étterem, amely magyaros ételeit helyi alapanyagokból készíti, ételeit kiszállítással és helyben is el lehet fogyasztani. A vendéglőben nem csak étkezni lehet azonban – mezőtúri kézművesek termékei is megvásárolhatóak a helyszínen, úgy mint kézműves kerámiák, szalma, fa és textil alapanyagú tárgyak, valamint az élelmiszerek terén: csokoládé, tejtermékek, húsáru, befőttek, ivólevek, szörpök, méz. Az Étterem ezzel is elősegíti a rövid ellátási lánc működését a városban [20].

A helyi vendéglátóegységek sorát erősítette a Túri Kamra elnevezésű kézműves termékbolt is, mely az Ízházhoz hasonlóan a helyi őstermelők, kistermelők és kézművesek munkáját volt hivatott elősegíteni. Az ötlet kitalálójával és megvalósítójával, Dr. Barancsi Ágnessel készítettem 2020-ban egy rövid interjút, így sokat megtudhattam a Kamra működéséről. Ágnes vidékfejlesztésben való jártasságával menedzseli a boltot, és tartja a kapcsolatot a helyi termelőkkel. Az üzlet különböző élelmiszereket forgalmazott, úgy, mint: húsárut, mézet, süteményeket, szörpöket és gyümölcsleveket, e mellett kézműves kerámiákat és textilárut; valamint webshopot is üzemeltetett az áruk gördülékenyebb forgalmazása érdekében. Ágnes, aki maga is vidékfejlesztési szakember, munkája során megismerte a városi termelőket, valamint felismerte a termelői hálózat hiányát. A termelőknek a Túri Kamra megvalósítása előtt sok nehézségbe ütközött az előállított áru értékesítése, azonban a Kamra segítséget és platformot nyújtott a rövid ellátási lánc kialakítására, a termelőket összekapcsolta a vásárlókkal. Az üzlet 2017-ben vált kézzelfoghatóvá, mikor is a Főiskola épületében sikerült egy 15m²-es helyiséget bérelni, majd egy sokkal frekvenciáltabb helyre költöztek a Dózsa György útra.

A Kamra megvalósításának az egyik kulcsa a termelők és a tulajdonos közötti bizalom volt, Ágnes ismerettsége sokukkal régre nyúlik vissza. A termelők lelkesen fogadták az ötletet, sokan csatlakoztak, így az üzletnek sokszínű termékpalettát sikerült kialakítani, ráadásul a Kamra egyéb előnyökkel is járt, mint pl. segítségnyújtás a marketingben és az ügyek intézésében. Az üzletnek weboldala is van, ami lehetőséget nyújt a termékek értékesítésére is. Ehhez tudatos marketingtevékenység is társult, egy részről a városban szájhagyomány útján terjedt a bolt híre, de az interneten is aktívan jelen vannak, valamint diákoknak is szerveztek már programokat, hogy a fiatalokat is megszólítsák. A Kamra számos díjat nyert, köztük az „Év Boltja 2019” és az „Év Boltja 2021” címet is.

A Kamra azonban a 2021-es évre a kereskedelmi tevékenységről a szolgáltatásnyújtásra helyezte a hangsúlyt, ami előre nem volt látható a tavaly készített interjú során. Az akkori nehézségek közül a haszon kitermelése volt az egyik, melynek részben a bérköltség volt az oka. Ezen felül egyéb jogszabályi lehatárolások is nehezítették a kereskedést, valamint a marketingre történő ráfordítások is magasak voltak. Jelenleg a közösségi oldalon közzétett információ szerint a Kamra a pályázatírói tevékenységre fókuszál, szaktanácsadással és oktatással segíti a termelőket, őstermelőket, mezőgazdászokat.

A városban ezeken kívül az egyik legnépszerűbb hely a Buona Sera étterem, amelyet egy helyi fiatal házaspár üzemeltet. Lelkesedésük virágoztatja a helyet, aktívak a közösségi médiában, gyakran szerveznek különböző programokat, utcabálokat, hívnak az étterembe városi zenészeket.

Másik jellegzetes vendéglátóhely a Szőlőfűrt Vendéglő, amely idén 30 éve van jelen a város életében. A Kossuth Lajos úton található épületben gyakran tartanak rendezvényeket, ballagásokat, esküvői vacsorákat, szilvesztereket, a városi klubok ünnepi rendezvényeit, de szívesen támogatnak jótékonyági kezdeményezéseket is. A tavalyi évben megvásárolták a volt „Zöldkereszt” néven futó épületet, amit igényes rendezvényhelyszíneként kialakítva tovább folytatják tevékenységüket, és járulnak hozzá a város életéhez (Mezőtúr és Vidéke, 2021).

4.5 Helyi szálláshelyek

Mezőtúron méretéhez képest nem sok nagy szálláshely található, inkább panziókkal, vendégházakkal találkozhatunk, többségében a külterületen. Jelenleg két szálloda üzemel, az egyik a Nemzeti Szálloda a Kossuth Lajos téren, míg a másik a Hercegasszony Birtok, amely a Holt-Körös mentén található. A Nemzeti Szálloda elhelyezkedéséből adódóan inkább egy „klasszikus” szálloda: a város központjában található, így inkább azoknak ajánlható, akik nem kikapcsolódni utaztak a városba, hanem aktívabban tölteni az időt, esetleg üzleti ügyben érkeztek. Ezzel szemben, a Hercegasszony már összetettebben nyújt szállásszolgáltatást: egyedül is alkalmas teljes kikapcsolódást nyújtani, wellnessrészleggel rendelkezik, valamint a Köröshöz való közelsége miatt lehetőséget biztosít fürdőzésre vagy egyéb vízi sportokra. A szálláshely Facebook oldala szerint folyamatos a fejlesztés is, idén nyáron a holtágakra néző, panorámás villákat építettek a birtokra. A hotel konyhája, az Iréne bisztró szezonális alapanyagként felhasználja a Körös halait, valamint a helyi őstermelők által megtermelt alapanyagokat.

Ezen kívül, a Peres környékén apartmanok és kiadó magánszálláshelyek is megtalálhatóak. A szallas.hu internetes portálon ebből jelenleg 3 db érhető el, de a peresi nyaralók és a Peresi

Paradicsom is híresek városszerte. Szintén a holtágak mentén található meg a Takács-tanya, ami összművészeti alkotótelepként is szolgál, és a Matula-házak, ahol én is szálltam már meg. Ezek a szálláshelyek mind a Körös és a természet közelségére építenek, és a holtág minden pozitívumát ki lehet használni: a csendes vízpartot, a horgászati és fürdőzési lehetőséget, csónakázást, stb. Ezen nyaralók előnye, hogy szabadon lehet grillezni, bográcsolni, alkalmas baráti társaságok fogadására is, stéggel szinte minden esetben rendelkeznek. Áraikat tekintve kedvezőek, a szallas.hu-n keresztül egy peresi vízparti apartman 4 napra – 3 éjszakára foglalva, 3 felnőtt és 1 gyerek részére 50.700 Ft, 2022. júliusára tervezve. Az oldalon ehhez képest a szomszédos települések (Gyomaendrőd, Szarvas), ahol szintén a vízparti nyaralók vannak többségben, magasabb árakkal rendelkeznek (15. ábra). Nagy hátrányuk azonban a mezőtúri peresi nyaralóknak, hogy az ingatlanokhoz vezető bekötőutak gyakorta nagyon rossz minőségűek, a kanyargós földutakon könnyű eltévedni, és eső esetén a sár is nagy. Így mindenképpen szükséges lenne ezeket az utakat javítani, illetve karbantartani.

TOP 1

Peresi Vízparti Apartman Mezőtúr

[Lássam a térképen](#)

Nincs lemondási díj eddig: 2022. július 18.

Nagyon jó 9.3
23 értékelés

50 700 Ft
3+1 fő, 3 éj, ellátás nélkül

Megnézem »

TOP 2

Kamilla Vízparti Nyaraló Gyomaendrőd

Közvetlenül Mezőtúr mellett (csak 5.5 km) , [Lássam a térképen](#)

Nincs lemondási díj eddig: 2022. június 30.
SZÉP kártyával is fizethetsz

Kiváló 10
7 értékelés

135 000 Ft
3+1 fő, 3 éj, ellátás nélkül

Megnézem »

TOP 3

Pecás Vendégház Szarvas

Mezőtúr távolsága: ~11.7 km , [Lássam a térképen](#)

Nincs lemondási díj eddig: 2022. július 5.
SZÉP kártyával is fizethetsz

Megfelelő 5.9
10 értékelés

150 000 Ft
3+1 fő, 3 éj, ellátás nélkül

Megnézem »

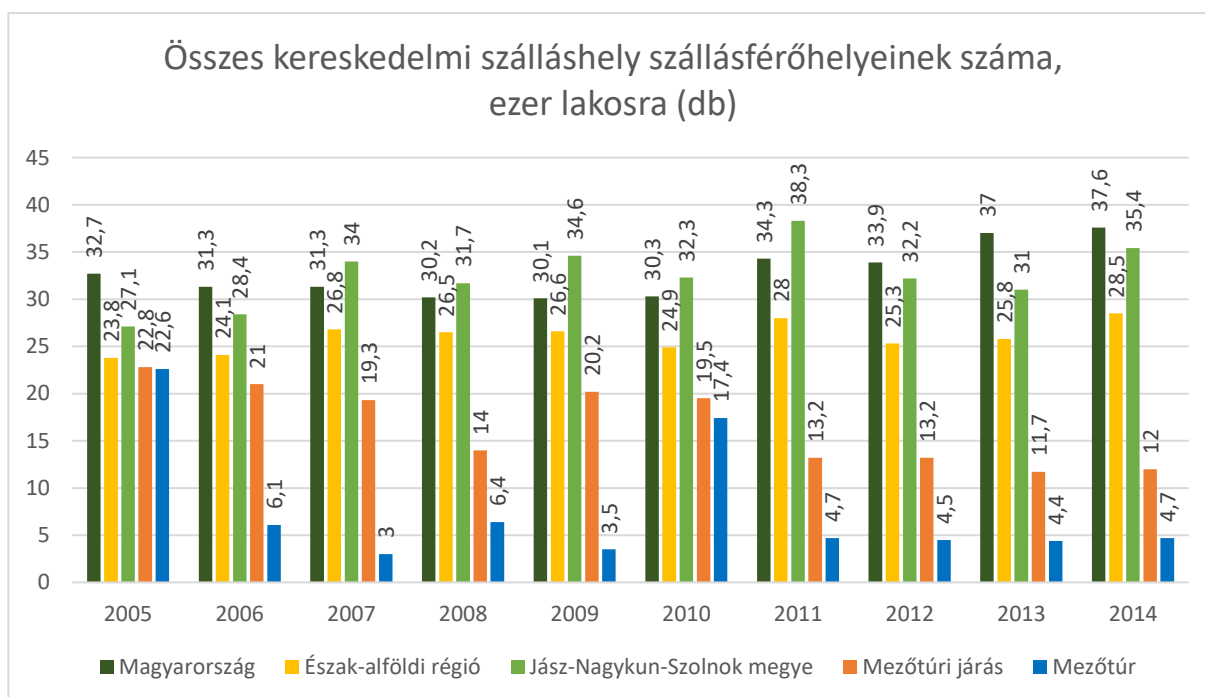
15. ábra: Mezőtúri környéki települések vízparti szálláshelyei a szallas.hu-n, 2021 októberében

Forrás: saját metszet, szallas.hu; 2021.

A szálláshelyek környezetbarátságáról nehezen lehet információt találni. A természethez való közelségük eleve feltételezi, hogy valamilyen szinten harmóniában kell lenniük az élővilággal, azonban fontos kiemelni, hogy a szálláshelyek vízparti ökoszisztéma-szolgáltatásait, a csendet kiszolgáltatják a turistáknak. A kedvező árakat muszáj biztosítaniuk, hiszen ezek a helyek nem túl frekvenciáltak, és az odajutás sem egyszerű, így azonban a fejlesztésekre nem sok anyagi ráfordítást tudnak biztosítani. Az „öko-vá” alakulás ezen felül plusz költségekkel is járhat, ami nem biztos, hogy a magánszálláshelyeknek megtérül. Az interneten elérhető források szerint Mezőtúron nincsen jelenleg sem „Zöld Szálloda” díjjal kitüntetett szálláshely, sem ökoszálláshelyként minősített vendégfogadó hely.

4.6 A kereskedelmi szálláshelyek és a vendégéjszakák számának alakulása Mezőtúron

A TEIR honlapján turisztikai adatokat is le lehet kérni. Az összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhely-számának ezer lakosra vetített száma a 2014-es adatok szerint 4,7/ezer fő, amely a 37,6/ezer fő országos átlagtól, a megyei 35,4/ezer fő átlagtól, de még a Mezőtúri járási 12/ezer fő átlagtól is jócskán elmarad (16. ábra).

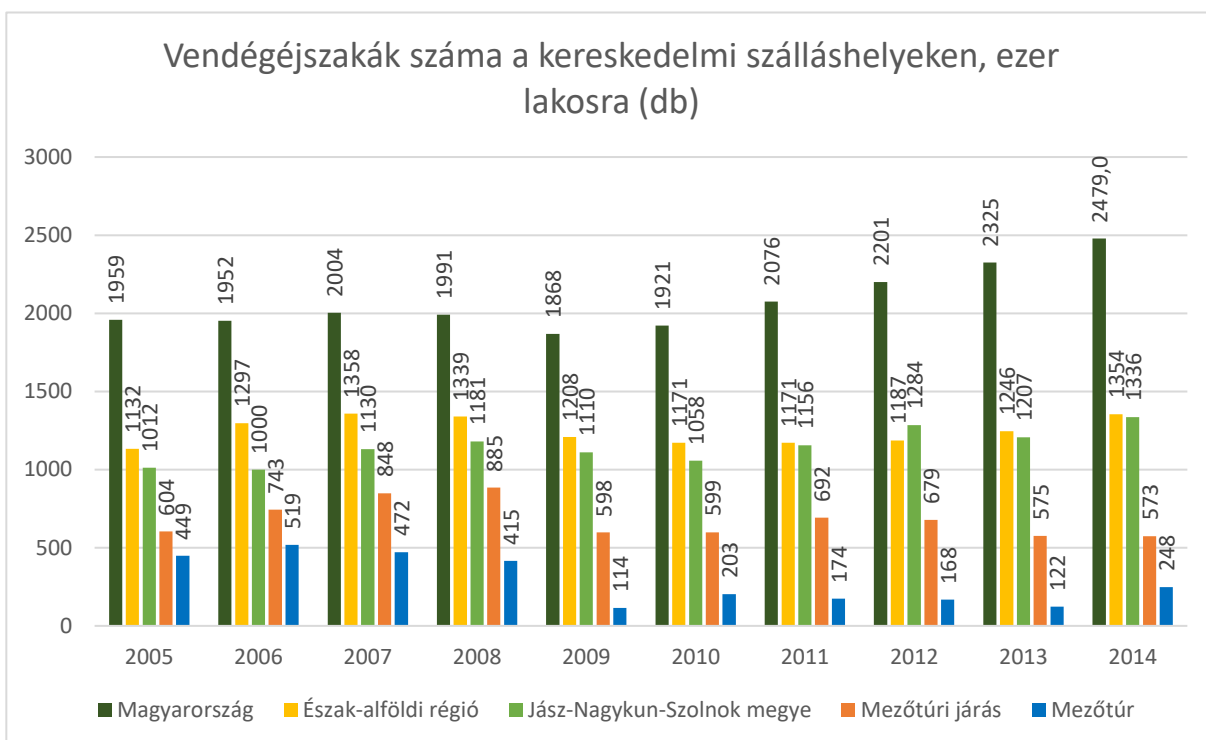

16. ábra: Összes kereskedelmi szálláshely szállásférőhelyeinek száma ezer lakosra

Forrás: teir.hu adatai alapján saját szerkesztés

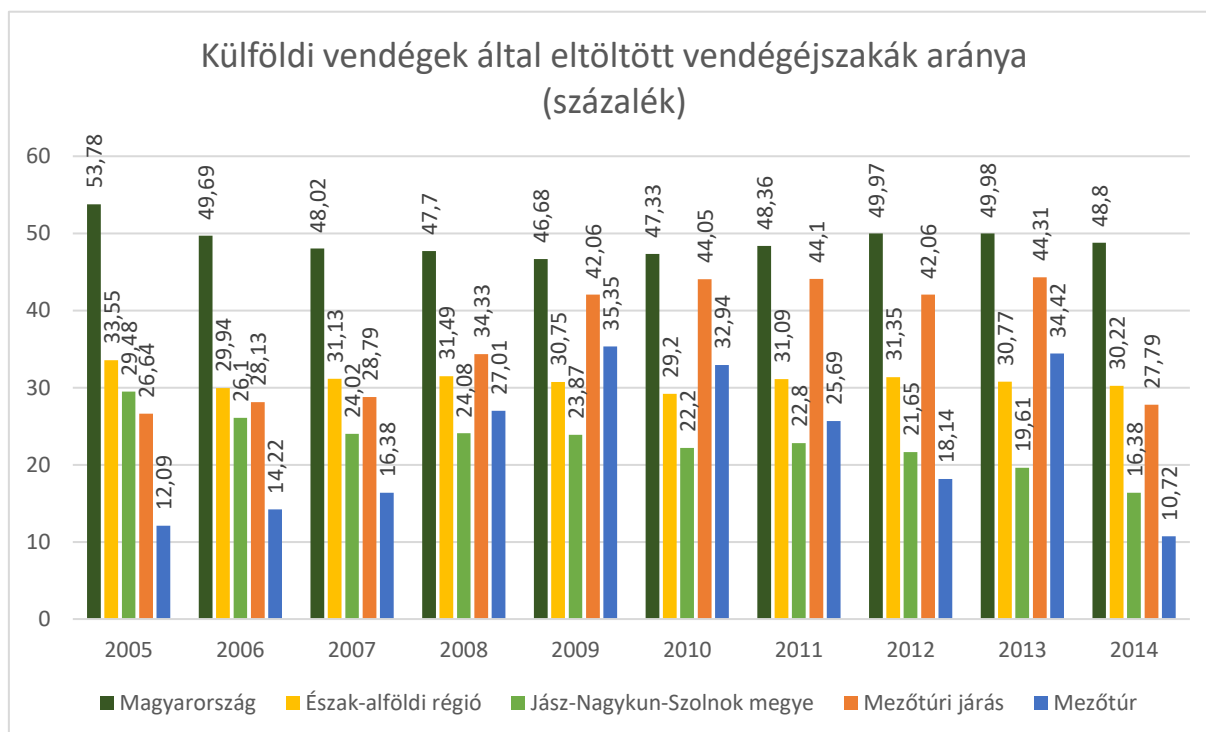
A következő TEIR által végzett elemzés az eltöltött vendégéjszakákat vizsgálja. A diagramon látszik, hogy az elmúlt években a vendégéjszakák száma csökkent, majd valamelyest nőtt, azonban minden vizsgált átlagtól (országos, régiós, megyei, járási) jelentősen elmaradt. Az országos átlag majdnem pontosan tízszer annyi eltöltött vendégéjszakát jelent, mint amennyivel

Mezőtúr rendelkezik. Ezen adatok alapján kijelenthető, hogy a 2014-es adatok szerint Mezőtúr turisztikai kihasználtsága messze elmarad az elvárt szinttől, és a mért átlagoktól (17. ábra).

17. ábra: Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken, ezer lakosra (db)

Forrás: teir.hu adatai alapján saját szerkesztés

18. ábra: Vendégéjszakák száma a kereskedelmi szálláshelyeken, ezer lakosra (db)

Forrás: teir.hu adatai alapján saját szerkesztés

Hasonlóan negatív eredményeket kapunk akkor is, ha a külföldi vendégek által eltöltött éjszakákat vizsgáljuk, a város minden mért átlagtól elmarad (18. ábra). A térségben egyébként a vendégéjszakák vizsgálatában Túrkeve kiemelkedően teljesít, az a település évek óta tudatosan épít a helyi termálvízre és egyéb adottságaira, hogy turizmusát fejlessze.

A jelen adatokból kiolvasható tehát, hogy a vendégéjszakák számának növelése elsődleges és fontos cél lehet. Példaként Túrkeve városát lehet felhozni, ami meglévő adottságaira („juhász-kultúra”, termálvíz, stb.) alapozva sikeresen felépítette imázsát, fejlesztette idegenforgalmát. Mezőtúr tekintetében szintén adott a termálvíz, de egyéb más jó lehetőségek is megjelennek a városban, mint a már említett Hortobágy-Berettyó főcsatorna és a Körös-holtágak, mint természeti értékek, a történelmi múltra visszatekintő fazekasság vagy a református egyház hagyománya a városban.

A fejlesztéshez azonban pontos és jól definiált célok kitűzésére van szükség, ezen célok eléréséhez vezető út kidolgozására, jól működő menedzsmentre és forrásra. A Mezőtúri Turisztikai Kft. az első három tényező kidolgozásában aktív szerepet vállal, míg a pénzügyi fedezetet a város önkormányzata, valamint hazai és uniós források biztosíthatják.

5. KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Az előző oldalakon megvizsgáltam, milyen adottságai vannak Mezőtúr városának, és milyen irányokban lehet gondolkodni, ha az ökoszisztéma-szolgáltatások felhasználásáról és a turizmusról van szó. A fő csapásirány a Hortobágy-Berettyó és a Körös-holtágrendszer lehet, hiszen mint természeti adottság és érték, elválaszthatatlan részét képezi a városnak. A már meglévő, peresi szálláshelyek jó úton haladnak afelé, hogy a Körösök vidékének turisztikai felhasználását erősítsék, valamint a tapasztalt és amatőr horgászok is jól ismerik a Körös holtágait, ami igen kedvező a horgászturizmusra nézve. Azonban a Hortobágy-Berettyó városi partszakaszán ilyesmi nincs egyelőre. E helyett, a Berettyó egyéb felhasználási lehetőségei felé indult el a város: a sétahajózás, a vízisportok lehetőségének biztosítása, és a főcsatorna turisztikai összekapcsolása a Körösökkel mind kitűzött célként szerepel a Mezőtúri Turisztikai Kft. ügyvezető igazgatója szerint. A város a fenntarthatóságot is figyelembe veszi, amikor fejlesztésekre kerül a sor: a Berettyó területrendezésével kapcsolatosan is igyekszik úgy eljárni, hogy az ott lévő természeti értékek ne sérüljenek. Ezen területrendezésre a városnak már konkrétuma is van: a rekultivációs tervek a 1567/2019. (X. 4.) kormányhatározat biztosít forrást, és ahogy a weboldalon is olvasható, a város jó ütemben halad a tervezéssel. A polgármester közösségi oldalán legutóbb áprilisban adott hírt a munkafolyamatról, akkor a Körös-vidéki Vízügyi Igazgatósággal, a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Kormányhivatal

Környezetvédelmi és Természetvédelmi Főosztályával és Hortobágyi Nemzeti Parkkal folytattak le sikeres tárgyalást a rekultivációs terv megvalósításának érdekében. Így, az elkészült dokumentumban szerepel a mederkotrás, tereprendezési, vízi-, horgász- és ökoturisztikai fejlesztések is [25]. A projekt keretein belül a kikötőfejlesztés is folyamatban van. A kikötőfejlesztés biztosíthatja, hogy a Körös és a Hortobágy-Berettyó összeköttetésbe kerülhessen, és Mezőtúr megvalósíthassa azt a tervét is, hogy a Tisza-tóhoz hasonlatos regionális összekapcsolódás születhessen meg a víz által, például Túrkeve, Gyomaendrőd, Szarvas, Békésszentandrás, Békés és Körösladány bevonásával. Ezen fejlesztések során a városban jelen lévő ökoszisztéma-szolgáltatások felhasználása is szóba kerülhet, hiszen a vizek és a partszakasz sok ilyen irányú adottsággal rendelkezik: a csendes hangulatú környezet, a hűsítő víz, a part és a vizek növény- és állatvilága mind ide tartoznak, e mellett, a partszakasz Kéktúra-útvonalként is szerepel. Véleményem szerint, a város nem fordít kellő figyelmet a natúrpark-mozgalomra sem, pedig mind természetvédelmi, mind szociális jelleggel fontos eleme lehetne a vidékfejlesztésnek. Bár az Egyesület kiemelt figyelmet fordít a marketingre és a hálózátépítésre, de projektjeik alapján úgy tűnik, a hangsúlyt Békés megyére terelik inkább, és Mezőtúr sajnos háttérbe szorul [24].

Ezekhez a turizmusfejlesztésre irányuló tervekhez azonban a város szolgáltató-szektorának is fejlődnie kell. Ha Mezőtúr szeretné a természeti értékeit felhasználni, úgy, hogy közben szem előtt tartja a fenntarthatóságot is, akkor a szállás- és vendéglátóhelyeknek is igazodniuk kell ehhez az irányvonalhoz. Legelőször hasznos lenne fejleszteni a már meglévő szálláshelyeket is. Probléma, hogy sokan nem találhatóak meg, csak egy-két, esetleg semmilyen internetes platformon; így csak helyiként tudtam, hogy léteznek, ilyenek például a Peres-menti szállások zöme. A fejlesztett szállások ez után kezdenének a fenntarthatóság felé nyitni, így a város egyik erősségévé válhatna a környezetbarátság – ami igazodna a mostani globális trendekhez. A város a marketing tekintetében pozitív irányban halad, a közösségi oldalakon is megtalálhatóak hasznos információk a polgármester adatlapján, valamint a honlapot is folyamatosan frissítik.

A programokat tekintve, a város szerintem igen erős, ahogy a hagyományokra épülő turisztikai termékek előállításában is. A rendezvények sok embert a városba vonzhatnak, akik később visszatérhetnek akár pihenni is. Így a cél az, hogy ehhez Mezőtúr megfelelő környezetet biztosíthasson. Az infrastruktúrát vizsgálva a város közúthálózata erősen fejlesztésre szorul, azonban erre a folyamatosan kiírt és megvalósított pályázatok lehetőséget is biztosítanak.

A másik kitörési pont az aktívturizmus lehet, amit a város szintén fejleszt jelenleg, összeköttetésben a Hortobágy-Berettyóval. Vízibicikli és kajak-kenu bérlésre már van

lehetőség, ahogy a sárkányhajózás is népszerű a városban. Utóbbihoz egy évente megrendezésre kerülő esemény, a sárkányhajóverseny és lampionúsztatás is társul, így összekötve a főcsatornát és a város egyéb rendezvényeit.

Turisztikai szempontból szintén nem elhanyagolható város református jellege, valamint, hogy az ember alkotta értékeket is bemutatni szándékozzák a természeti mellett. Így kerül kialakításra egy városbemutató buszjárat, amihez a „Mezőtúri Városháza és kapcsolódó kulturális vonzerők komplex turisztikai fejlesztése” c. pályázat során egy elektromos kisbusz került beszerzésre. Ugyanezen projekt keretein belül megnyílt a városházán a várostörténeti kiállítás is [25]. Mind a kettő, előbbiekben említett beruházás szerepelt a Mezőtúri Turisztikai Kft. ügyvezetőjével készült interjúmban is (19. ábra).

19. ábra: „Mezőtúri Városháza és kapcsolódó kulturális vonzerők komplex turisztikai fejlesztése” c. pályázat projekt táblája a Városháza oldalán

Forrás: saját kép

Én tehát úgy gondolom, hogy a szülővárosom jó úton halad a turizmusának fejlesztésében, és ha mindazon projekteket meg tudják valósítani, amelyek az 1. sz. mellékletben közölt interjúban említésre kerültek, akkor Mezőtúr egy sokszínű és fenntartható alföldi várossá válhat.

6. ÖSSZEFOGLALÁS

Személy szerint úgy vélem, hogy egy mezővárosnak igen nehéz kilépni a múlt árnyékából, és az addigi mezőgazdaság-kereskedelem tengely mentén mozgó gazdasága mellett a szolgáltató szektorát is megerősíteni. Ez nem csak pénz, hanem idő kérdése is, valamint a változtatási hajlandóságon is múlik. Mindazon tulajdonságok, amik Mezőtúron adóttak, és nincsenek még kiaknázva, jelenleg szunnyadó értékként vannak jelen, amik arra várnak, hogy felhasználják őket. A szakdolgozat összesítése után kitűnik, hogy habár a város még csak az elején jár jó néhány terv megvalósításának, egy pár éven belül Mezőtúr arculata teljesen megváltozhat, ami fejlődést hozhat az ott élők életébe is.

7. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Szeretném megköszönni a dolgozatomban való segítségnyújtást Vasas Istvánnak, a Mezőtúri Turisztikai Kft. ügyvezetőjének, aki készségesen állt rendelkezésemre az interjú elkészítése során. Hálával tartozom témavezetőimnek, Dr. Hupuczi Júliának és Kovács Helgának, akik szakmai segítségnyújtására és motiválására mindig számíthattam. Köszönettel tartozom e mellett családtagjaimnak, akik végig támogattak tanulmányaim során.

8. IRODALOMJEGYZÉK

1. Babák Krisztina: *A folyószabályozás hatása a Hármas-Körös vízjárására*, PhD értekezés; Pécsi Tudományegyetem Természettudományi Kar Földtudományok Doktori Iskola, 2010; p. 37. – p. 46.
2. Herman Ottó Intézet és közreműködői - „Összhang a tájban” - *A MAGYARORSZÁGI NATÚRPARKOK FEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA 2015-2030*; 2016; p.2 - p.10.
3. ITS Konzorcium és közreműködő szakértők, Mezőtúr Város Településfejlesztési Konceptiója; 2015 május
4. Juhász Katalin: *Termál-és ökoturizmus-koncepciók Gyomaendrődön: A társadalomtudományi kutatás lehetőségei egy város versenyképességének javításában*; A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA NÉPRAJZI KUTATÓINTÉZETÉNEK ÉVKÖNYVE, XXXI.; 2014.; pp. 261-310. ISSN 1787-9396; p. 266
5. Kardos Zoltánné: *Regionális turisztikai menedzsment modul; Turisztikai ismeretek*, Keszthely; 2011.; p. 7-9.
6. Kovács D.: *Falusi turizmus az átalakuló mezőgazdaság és a vidék gazdaságának egyik diverzifikációs lehetősége Magyarországon.*; 2002., pp. 64.
7. Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium Természetvédelmi Hivatal, A Természetvédelem ökoturisztikai koncepciója – Budapest, 2005.
8. Magyar Közlöny, 2019. évi 164. szám; p. 6875; A Kormány 1567/2019. (X. 4.) Korm. határozata a Hortobágy-Berettyó, Mezőtúr belterületi szakasz szabályozása érdekében szükséges előkészítési, tervezési feladatok forrásának biztosításáról
9. Magyar Turisztikai Ügynökség és közreműködői: NTS2030 – Turizmus 2.0 Stratégia, második, bővített kiadás; 2021.; *Aktív és ökoturizmus*; pp. 46.
10. Mártonné Máthé Kinga és Császár Zsuzsa: *Valóban aktív a magyar lakosság? Aktív és ökoturisztikai keresletet és motivációt felmérő kutatás*; Turizmus Bulletin XIX. Évfolyam 1. Szám (2019) pp. 45-57.
11. Mezőtúr és Vidéke, Városi közéleti lap – XCIII. évf. 11. szám.; 30 éves a Szőlőfürt Vendéglő p. 6; 2021.06.04.
12. Michalkó G.: *A turisztikai tér társadalomföldrajzi értelmezésének új dimenziói*; MTA Földrajztudományi Kutatóintézet, Budapest, 2008., pp. 16.
13. Michalkó Gábor: *Turizmológia*; Akadémiai Kiadó; ISBN: 978 963 05 9717 3; 2016. pp. 2.2-2.4.2. fejezetek

14. Sallai Z.: *A Hortobágy-Berettyó halai*; A Puszta 1995, A „NIMFEA” Természetvédelmi Egyesület és tagszervezeteinek kiadványa, p. 5.
15. Sallai Z., Orcsik T.: *Miért ne lehetne Natura 2000 terület a Hortobágy-Berettyó alsó szakasza? (A Hortobágy-Berettyó halfaunája a 2008-ban végzett vizsgálatok tükrében)*; A Puszta 2006-2009 – 1/23. p. 51.; p. 79.
16. Természetvédelmi Világszervezet – ökoturizmus megfogalmazása

Internetes források:

- [1] <https://www.kektura.hu/hir/az-mtsz-es-a-kektura-kapcsolata> letöltés: 2021.06.22.
- [2] <https://naturparkok.hu/> letöltés dátuma: 2021.07.26.
- [3] <https://provertes.hu/index.php/szervezet/naturparkok-magyarorszagon/247-magyar-naturparkok-bemutakozasa> letöltés dátuma: 2021.08.10.
- [4] <https://mezoturistak.hu/mezotur-es-tersege/> letöltés dátuma: 2021.08.01.
- [5] https://www.ksh.hu/apps/hntr.telepules?p_lang=HU&p_id=04260 letöltés: 2021.08.01.
- [6] <https://map.ksh.hu/timea/?locale=hu> letöltés dátuma: 2021.08.01.
- [7] <http://www.turizmusfejlesztesikft-mezotur.hu/> letöltés dátuma: 2021.08.05.
- [8] <https://mtu.gov.hu/cikkek/aktiv-turizmus> letöltés dátuma: 2021.08.05.
- [9] <http://www.nimfea.hu/aktualis/viznap.htm> letöltés dátuma: 2021.08.10.
- [10] <https://fazekasmuzeum.hu/a-muzeum/> letöltés dátuma: 2021.09.18.
- [11] <http://mezotur.reformatus.hu/> letöltés dátuma: 2021.09.20.
- [12] <http://www.gff-mezotur.hu/a-mezoturi-szent-istvan-katolikus-altalanos-iskola-es-ovoda-2> letöltés dátuma: 2021.09.20.
- [13] <http://www.zounuk.hu/hu/wiki/zsinagoga-mezotur> letöltés dátuma: 2021.09.20.
- [14] <https://www.mezoturilatnivalok.hu/turisztikai-latnivalok/> letöltés dátuma: 2021.09.21.
- [15] <https://www.mezoturilatnivalok.hu/mezoturi-varoshaza-tortenete> letöltés: 2021.09.21.
- [16] <https://jasz.katasztrofavedelem.hu/34808/a-megyei-hivatasos-tuzoltosagok-tortenete>
- [17] <http://www.zounuk.hu/hu/wiki/uri-kaszino-mezotur> letöltés dátuma: 2021.09.21.
- [18] <https://hercegasszony.hu/> letöltés dátuma: 2021.09.21.
- [19] <https://korosokvideke.hu/horgaszvizek/khesz-vizei/tavak-holtagak/peresi-holtag/> letöltés dátuma: 2021.09.21.
- [20] <https://www.nagykunsagiizhaz.hu> letöltés dátuma: 2021.09.21.
- [21] <https://mezotur.hu/siker-koronazza-a-hortobagy-berettyo-rekultivacios-egyezteteseket/> letöltés dátuma: 2021.09.23.

- [22] <https://www.teir.hu/helyzet-ter-kep/kivalasztott-mutatok.html?xteiralk=htk&xids=1001,1002,1003,1004,1005,1006,1007,1008,1009,1010,1011,1012,1013,1014,1015,1016,1017,1018,1023,1024,1025,1026,1027,1028,1029,1030,1031,1032,1033,1034,1035,1036,1039,1040,1041,1042,1043,1044,1045,1046,1047,1048,1049,1050,1057,1058,1061,1062,1071,1072,1073,1074,1075,1076,1077,1078,1083,1084,1085,1086,1087,1088,1089,1090,1091,1092,1093,1094,1097,1098&xtertip=T&xterkod=426> letöltés dátuma: 2021.10.19.
- [23] Shahid Naeem - *Can we put a price on nature's services?* – Article on World Economic Forum; 2015.03.18; <https://www.weforum.org/agenda/2015/03/can-we-put-a-price-on-natures-services/> letöltés dátuma: 2021.10.20.
- [24] <https://korosoknaturpark.hu/wp-content/uploads/2018/09/Korabbi-projektek.pdf> letöltés dátuma: 2021.10.23.
- [25] <https://facebook.hu/herczegzsolt.mezotur> letöltés dátuma: 2021.10.23.
- [26] <https://eastfest.hu/> letöltés dátuma: 2021.10.24.
- [27] <https://ecotourism-world.com/what-is-the-difference-betweenecotourism-sustainable-tourismand-nature-tourism/> letöltés dátuma: 2021.11.03.
- [28] https://ecotourism-world.com/what-is-ecotourism-the-evolution-of-ecotourism-in-recent-years/?fbclid=IwAR3yZ05lJY1AxY3gNLpY0JyLouz179rq6_n68WUoj92HvKHsUGUP6p8KdLs letöltés dátuma: 2021.11.03.
- Külső képek jegyzéke:
3. ábra: <https://www.google.com/maps/place/Mez%C5%91t%C3%BAr,+5400/@47.1963713,17.822908,444325m/data=!3m1!1e3!4m5!3m4!1s0x4746ae2226648f41:0x400c4290c1e1310!8m2!3d47.0041296!4d20.6161809> letöltés dátuma: 2021.10.12.
4. ábra: <https://maps.hungaricana.hu/hu/MOLTerkeptar/4877/view/?pg=0&bbox=-5004%2C-9328%2C11167%2C-301> letöltés dátuma: 2021.09.10.
8. ábra: <https://eastfest.hu/2016-kepek/> letöltés dátuma: 2021.10.06.
11. ábra: <https://www.gyomaendrod.com/harmas-koros> letöltés dátuma: 2021.11.06.
12. ábra: <https://www.google.com/maps/place/Mez%C5%91t%C3%BAr,+5400/@46.952986,20.612727,12.5z/data=!4m5!3m4!1s0x4746ae2226648f41:0x400c4290c1e1310!8m2!3d47.0041296!4d20.6161809> letöltés dátuma: 2021.10.12.
14. ábra: <https://www.google.com/maps/search/%C3%89ttermek/@47.0052654,20.6190738,15.5z> letöltés dátuma: 2021.10.12.
15. ábra: [https://szallas.hu/mezotur?checkin=2022-07-21&checkout=2022-07-24&adults=3&children=11&search=Mez%C5%91t%C3%BAr\(mez%C5%91t%C3%BAr%3B1\)](https://szallas.hu/mezotur?checkin=2022-07-21&checkout=2022-07-24&adults=3&children=11&search=Mez%C5%91t%C3%BAr(mez%C5%91t%C3%BAr%3B1)) letöltés dátuma: 2021.10.23.